

MUNGLIA

KAWINDJAW

NR. 2

1939

SISUKORD:

Pirita kloostri varemed. R. Kello — pliiats.
Kirjandivõistluste tulemustest — R. Kello.
Neli nööri kirve laastu — A. Allvee.
Õhtu — E. Soidla.
Kolmnurk — V. Mets.
Kevade ärakamine — E. Soidla.
Võõras — A. Liinveer.
Ulla — K. Väli.
Kevadõhtu mererannal — M. Laks.
Vaat, meistrid, palka! — A. Liinveer.
Taali — H. Karp.
Pulgakukkede laul — T. Laevastu.
Elu — A. Sudela.
Hommiku kuld — E. Kukk.
Arno Laanes — H. Traks.
Kivine põld — E. Kukk.
Unistus — H. Lillakas.
Retk lõunasse — H. Siik.
Kooli elust — H. Kallip.
Bibliograafiat — L. Rabadik.
Rahvanalja. Mõistatusi.
Piltide klišeed saadud „Virumaa Teatajalt“.

TOIMETUSE KOLLEEGIUM:

Direktor H. Jänes; õpetajad: J. Meerits, J. Blau-
berg, J. Erm, A. Oglas, H. Jõulma, H. Pauskar,
A. Laasi ja M. Madise.

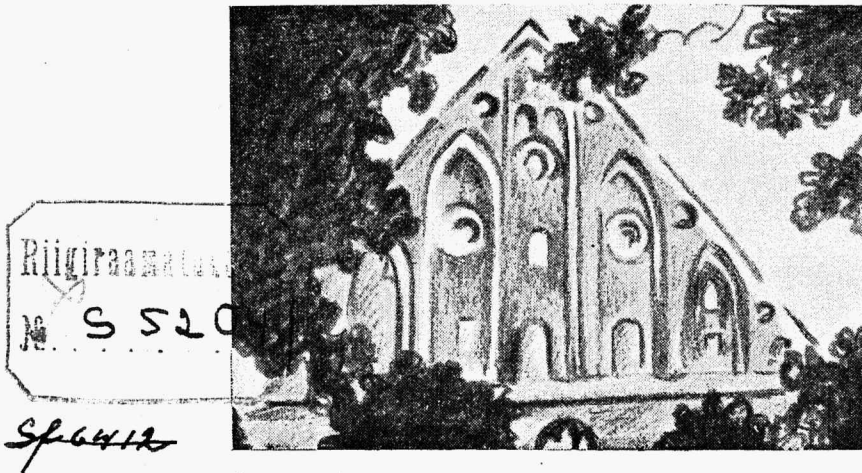
Tunglakandjad

RAKVERE GÜMNAASIUMI, PROGÜMNAASIUMI JA REAALKOOI
ÕPILASKONNA AJAKIRI

III AASTAKÄIK

MAI 1939

Nr. 2 (10)

Pirita kloostri varemed, R. Kello.

Kirjandivõistluste tulemused.

Meie koolide Humanitaarringi Kirjandus-sektsioon korraldas ka käesoleval õppeaastal oma traditsioonilise kirjanditevõistluse, millele võis esitada lühijutte, luuletusi ja laaste. Võistluse tulemused avaldati 8. märtsil sellekohasel sektsiooni huviohtul. Nagu siis selgus, oli võistlusest võtnud osa üldse 23 noort kirjameest 25 tööga. Võistlustöid esitati nooremas, s. o. keskkoolirühmas, 21 ja vanemas, s. o. gümnaasiumirühmas, 4. Neist tunnustati auhinnaväärilisteks nooremast rühmast 13 ja vanemast kõik 4 tööd. 25 võistlustööst oli 3 luuletuskogu: nooremast rühmast 2, vanemast 1. Zürii, kuhu kuulusid dir. H. Jänes, õpet. J. Meerits ja H. Jõulmaa, õpil. M. Saks ja E. Nurk, au-

hinas tööd järgmiselt: keskkoolirühmas määrati 1. auhind Reaalkooli II klassi õpilasele Endel Soidla'le luuletuskogu eest, mis oli võistluse parimaks üldse, 2. auhind Raimond Kaugver'ile töö eest „Katkine saabas“ ja 3. auhindade väärilisteks tunnustati Aksel Linnveeri tööd „Vaat, meistrid, palka“ ja „Võoras“. Kirjandusliku tegevuse ergutamiseks määrati terve rida lohutusaubindu. Need määrati järgmiselt (sulgudes võistlustöö): Aime Prost'ile („Viimne soov“), Hans Traks'ile („Arno Laanes“), Karin Väli'le („Ulla“), Taivo Laevastu'le („Pulgakukkede laul“), Raimond Kaugver'ile („Seiklus maal“), Meinhard Laks'ile (luuletuskogu), Anatol Sudela'le („Elu“), Heljo Karp'ile

(„Taali“) ja Aino Sepper'ile („Roheline munder“). Gümnaasiumirühmas tunnistati 1. auhinna vääriliseks gümnaasiumi II klassi õpilase Aadu Allvee laastude kogu, 2. auhinna saavutasid Virve Mets tööga „Kolmnurk“ ja Robert Kello tööga „Säravad jõuluküünlad“. Gümnaasiumirühmas esitatud luuluteuskogu eest määrati selle esitajale Endel Kukele lohutusaubhind.

Võistlusele määrati auhindadena kirjandust väärtuslike raamatute näol. Eriti „Luk-suslikku“ kirjandust omandasid esikohale tulnud, nimelt nooremas rühmas oli 1. au-

hinnaks G. Suitsu „Kuusirbi õsu“ ja vane-mas F. R. Kreutzwaldi „Kalevipoeg“.

Nagu kirjandivõistluse üldkokkuvõttes nenditi, õnnestus võistlus hästi, sest võistlustöid oli täpselt veerandsada — seega palju rohkem kui varemil aastail, ja peale selle olid nad sisultki päris head, nii et oli võimalik anda välja 16 auhinda. Nagu kirjandivõistluse tagajärgedest nähtub, on kirjanduslik huvi üsna laialdaselt levinud ja seetõttu on otsustatud tuleval õppeaastal korraldada koguni kaks kirjanditevõistlust, milledest loodetavasti võetakse veel suuremaarvulisemalt osa. R. K.

Neli nüri kirve laastu.

A. ALLVEE — I auhind.

Väikese poisikesena istusin alati isa juures, kui ta kirvega midagi raius. Istusin ja vaatasin lendavaid laaste ja imetlesin ta osavat kirvetarvitamist. Siis nägin, et õhukesed ilusad terava kirvega raiutud laastud kergelt nagu hõljudes kaugele lendasid, aga paksud inetud nüri kirve laastud kukkusid otse raie-paku kõrvale. Ja kui pärast laastud hunnikusse pühiti ja ahju viidi, siis lipendas veel osa kergeid, ilusaid laaste luua raagudes, neid jäi veel laastuviija riiete külge ja neid jäi mahagi. Isa oli vana raiuja, ta ei pannud tähelegi seda laastude mängu. Ta oli huvitatud vaid sellest, mida ta valmistab, mitte ilusatest või inetutest laastudest. Laastud olid ainult raiumise kaasnähtused, ilma nendeta ta poleks saanud valmistada raiutavaid asju. Nüüd olen mina raiuja, aga ma olen noor, karedate laastude raiuja, sellepärast olen huvitatud võrd-selt laastudest kui ka raiumise saadusest.

Kivilo kuusik.

„Kuule, Antu, ära roni mööda redelit! Kukud alla vaata siis!“ tõreles Seljaku ema oma väikese poja-ga. „Ega ma kuku, näe olen juba pooles redelis,“ kõlas julge hää! väikese Antu suust. Poiss vaatab säravail silmil emale näkku. Nähes tema kortsunud kulme, muutub ta kurk kibedaks, silmad hakkavad pisaraist läikima ja sõnalausumata lohistab ta ennast redeli kõrva-puud mööda alla. Hetk hiljem vee-reb ta juba nagu kera rehealuse väravaist välja sauna poole. Aga säält ei näe ta kuuski. Kindlasti peab ronima laudile ja säält läbi olviaugu võib näha nende tuules-kõverdunud, Antu arvates pilvini ulatuvaid, latvu. Ainult ühe korra on ta neid näinud. See oli möödu-nud suvel, kui karjapoiss, Eedi te-da laudile aitas. Rohkemgi oli ta neist kuulnud. Kuuskedest olid rääkinud isa, karjapoiss Eedi, kingsepp Jaan, aga kõige rohkem olid talle meeldinud vana põdra-küti Andrese Kaarli jutud. Ühte olid nad kõik jutustanud ja nimelt,

et kuused on tahutu kõrged — viisteist sülda — ja varem olnud säälpikemaidki. „Kui ma enne ei saa näha Kivilo kuuski, siis tuleval suvel ikka saan,“ lohutas Antu enast. Ja saigi. Karja-Eedi magas lõunal laudil ja nüüd lubas ema ka Antut üles magama minna. Aga Antu ei mõelnudki magamisele, vaid ronis sarikapennidele pandud tolmustele kaselaudadele ja säält läbi olviaugu paistsid sinaka looriga kaetud kuuskede ladvad. Sääli oli hää istuda ja vahtida kaugusse.

Aastaid hiljem, kui Antu oli kasvanud kooliealiseks, ronis ta sageli laudile tolmustele laudadele. Ta ei tulnud enam siia selleks, et elustada kord kuulnud jutte. Ei, selleks oli nüüd palju tähtsam põhjus. Sääli oli hää istuda, nutta ja kaevata oma hädasid ja õnnetusi. Aga kellele? Ainukesiks kuulajaiks olid ainult tolmused kaselauad ja kaugel Kivilo kuusik. Kuused avaldasid oma kaastundmust sellega, et nende paindunud ladvad veel rohkem kõveraks muutusid. See lohutas Antut. Kõik teised olid kurjad tema vastu. Ema tõreles ja sakutas mõnikord juustestki ja isa kuri ja ähvardav nägu tundus veelgi hirmsamana. Kooliteel tõukasid teised suuremad poisid teda lumme või veeloiku ja hommikul kooli minnes ja koolist õhtul tulles jätsid nad teda üksi järele tulema. Need asjaolud tekitasid temas üksilduse-tunnet, kasvasid temas umbusku teiste inimeste vastu. Mis lapseas juurduma hakkab, seda on raske hiljem välja juurida. „Nad põlgavad mind, aga nad peavad nägema, et ma pole neist halvem,“ mõtles ta sageli ja need sõnad said talle saatjaks ellu astumisel. Nende sõnadega algas ta tõusmist haridusetreppil. Mida kiiremini ta tõusis, seda julgemad olid sõnad, aga mida julgustavamad olid sõnad, seda kindlam oli tõus.

Meeleldi kuulatakse kevadel metsas käo kukkumist ja tuntakse rõõmu ilusaima aastaaja saabumisest. Aga kui kuulatakse kägu majade läheduses, siis tuntakse pahameelt, isegi ebausust mõjutatud kartust selle omapärase linnu laulu üle. Õeldakse, et kägu kukub surma.

Seljaku õueväravas seisavad kaks algkoolialist poissi ja vahivad taamalt paistva vabrikukorstna suunas. Nad ootavad säält tulemas kedagi, aga teel pole muud näha kui väljale läinud naaberperemehe musta kogu. Poiste näod on tõsised ja nende mõtted näivad olevat seotud millegi tähtsa asjaga. Noorem, heledajuukseline, vaatab vanema läikivaid silmi ja kahvatut nägu, sunnib siis endale näo naerule ja killkab: „Antu, sa ei saa mind kätte!“ Nähes, et vend temast väljagi ei tee, ronib ta värava posti otsa. Mõlemad on juba nii suured, et mõistavad, miks nad täna sunnivad endid vallatlema. Selleks, et vabaneda mõttest: „Ta ei tulegi võib olla enam tagasi“. „Kuku! Kuku!“ killkab Ilmar posti otsast. „Ega siis kägu sedasi heleda häälega kuku, Tule maha, ma näitan ise kuidas“, seletab Antu ja ronib posti otsa. „Kuk-ku! kuku! kuk-kuk-kuk-ku!“ kõlabki just nagu käo noka vahelt.

Imelik, sellest ajast alates, kui ema haiglasse viidi, istuvad Antu ja Ilmar sageli väravaposti otsas ja kukuvad käo kombel. Poiste mängu on pannud tähele ka Seljaku peremees. Kukkumine tundub talle hirmsana, nii õudsena, et ta ei julge neid keelamagi minna. Iga „kuk“ nagu torkab südamesse. Samal ajal ütleb aga mõistus: „Ebaususk, ega see siis midagi tähenda“. Õhtul kui kõik on juba uinunud, vähkreb Juhan voodis ja igasugused mõtted, hädad ning halvad läbivad aju. Kogu aeg nagu karjuksid

kaks vastamisi: „Ega see midagi tähenda!“ — „Aga kui siiski tähendab!“

Ja tähendaski.

Seljaku õueväravas seisavad kaks pikakasvulist noormeest ja vaatavad üle päikesest kullatud valminud viljapõldude vabrikukorstna suunas. Neil mõlemil meenub pühapäev aastaid tagasi, kui nad kukkusid käo kombel väravaposti otsas ja neid läbib mõte: „Meie kukkusime oma emale surma.“

Sõnatult, läikivail silmil ja kokkusurutud huulil minnakse aeglasil sammel talu õue.

Valus tõde.

Juba mõni nädal pärast Seljaku Juhani esimese naise surma nägid ja kuulsid esiteks Juhani omad lapsed ja viimaks ka naabrid, et Juhan laupäeva ja pühapäeva õhtuil Saare tallu läks. Sellest said külanaised uut jutuainet vahelduseks surma-, sünni- või varguslugudele. Esiteks sosistati ainult sellest, siis räägiti juba kõvemini, ja nii need sõnad kostsid viimaks ka Juhani kõrvu. Isegi mehed olid asjast huvitatud, ega siis muidu Juhani naaber, Soone Ants sellest juttu poleks teinud. „Las koerad hauguvad, küll nad ükskord wait jäävad, kui enam midagi haukuda pole,“ oli Juhan öelnud. „Kus suitsu, seal tuld,“ sähvas siis Ants kavalalt naerdes.

Kodus ütles Juhan harilikult teenijale ja poistele, et läheb Soonele; hiljem ei öelnud ta midagi, nagu poleks isegi enam oma sõnu usutavaks pidanud. Teenija, vanatüdruk Liisa, tegi neil korril näo, nagu ei puutuks see üldse temasse, aga südames tundis ta siiski kadeduskübet. Vanemale poisile Antsule tundusid isa äraolekud kuidagi kahtlastena, pealegi veel siis, kui Soone Ants ühel päeval Antult küsis:

„Kus teie vana eile õhtul käis?“ — „Ma — ei tea,“ oli Antu talle vastanud.

Kui isa järgmisel laupäeva õhtul toast väljus, lippas ka Antu särgi väel välja ja jälgis isa aida nurga tagant. Ja tõesti, isa läks Saare väravast sisse. Saare suur hundikoer, kes igale minejale ägeda haukumise vastu läks, haugatas vaid korra ja siis jäi kõik vaikseks. Antu lödises kaua aida trepil särgi ja juuksesalkude lehvides ja vahtis üksisilmi Saare suunas. Siis silmas ta selges põhjataevas heledat tähte ja talle meenus ema jutustus: „Niipea kui inimene sureb, tuleb taevasse uus täht. Ja kui mina ükskord suren, siis ka tuleb“ — „Aga, ema, kuidas ma sinu tähte tunnen, neid on ju nii palju taevas?“ — „Vaata, see täht mis kõige rohkem helendab, on minu täht.“

Ja Antu vaatas nüüd, et see täht sääl kõige rohkem helendabki. „Mis sa kõnnitad siin, taevake! särgiväel!“ katkestas teenija-Liisa äkki ta mõtteid. Nüüd alles tundis Antu, et tal tõesti külm oli ja nuuk-sudes jooksis ta tuppä.

Nugise Jaska.

Külüst eemal, kõrge kuusiku ääres lõmitavad viltuvajunud hooned, nagu sügisvihmast läbiletatud heinasaod. Siin on Nugise Kustavi ja tema naise Liisa kodu. Juba Kustavi isa oli asunud siia laaneserva elama, oli ehitanud siia väikese elumaja ja hiljem karjalaudagi. Ülalpidamist tennis ta talvel metsatöödega ja suvel päeviti tööl käimisega. Välistööde vaheajal raius ja põletas ta hiiglaslikke kuusekände, et raismikust endale põldu teha. Õigemini sai ta ise ilma põllutagi elatud, aga et pojalt ei tarvitseks enam mööda küla käia tööd otsimas, sellepärast ta rühkis. Kändudest oli ta tugevam, kuid surm, see kõige vägevam, sulges ta

silmalaud keset tööd. Muidugi pidi Kustav sealt algama, kust isa töö katkestas, kuid talle ei meeldinud vahetasuv raske töö. Lai maailm täis seiklusi meelitas teda siit välja igavast laanekurust, aga miski nagu naelutas ta kinni nende hiiglaslike käändude külge. Mida rohkem võitis ta maad laane küljest, seda tugevamini seoti ta põlluga. Raske töö vihkamine ja maailma meelitused löövad lausa lõkendama Kustawi ainukeses pojas Jaskas. Jaska vihkas põldu juba noorpõlves ja põgenes sageli kodust töö kartusel. Ta sihitud hulkumised muutusid üha sagedamateks. Kui ta koju tuli, oli tal alati taskus kas lehmakell, suupill, taskunuga, sageli rahagi. Vana Kustav nõudis küll nende asjade päritolu, kuid alati seletas Jaska et ta need laadalt leidis. „Kuidas sa alati leiad?“ oli siis isa nõudnud, kuid harilikult astus ema vahele: „Mis see sinu asi on, mis poiss leiab!“

Aastate möödudes on kasvanud Jaskast tugev laiaõlaline mees, kuid ühes kehaga on kasvanud ka poisikesepõlves juurduma hakanud iha võõra vara järele. Ümberkaudsetes taludes nimetatakse ta nime teatava hirmutundega.

Pimedate sügisööde saabumisega lukustatakse hoolega aida- ja laudauksed, aga hommikul leitakse need lahtimurtult. „Uräädnikud“ avastavad iga päev järjest uusi sissemurdmise ja vargusi. Sosistatakse seadusmeestele kõrvu, et nad läheksid Nugisele, aga säält ei leita midagi.

Ühel päeval levib kulutulena rahva seas sõnum: „Kavastu paruni kuld ja hõbe on varastatud“. Kes on vargad? Esimene koht, kuhu mindi, oli Nugise. Läbiotsimisel lastud läbiotsijate pihta ja laskja kadunud kuusikusse. Temas arvati tundvat Nugise Jaskat. Korraldati haaranguid Jaska tabamiseks, kuid

laas ei annud oma kasvandikku välja.

Kui keegi ainult mõistaks laane kohinat, siis selguksid kõik vargused ja sissemurdmised. Kui ainult otsitaks keset laant suure kivi juures oleva pihlaka juurikate vahelt, siis tuleks peagi päevavalgele läikiv metall, kuid keegi ei lähe sinna otsima. Ainult öösiti istub keegi sellel suurel kivil ja läbi metsakohina kostab metallikõlminat. Aovalguse saabudes kaob istuja sügavasse laande ja kõik jääb jällegi endiseks.

Sageli astutakse teine samm enne esimest, mis saab astujale saatuslikuks. Nii juhtus ka Jaskaga. Talve saabudes oli rahva seas vaibunud kullavarguse jutt ja Jaska arvas paraja aja olevat minna linna varastatud hobuseid realiseerima. Aga enne kui ta märkaski hädadohtu, haarasid teda „uräädnikkude“ käed ja klõpsatasid kinni käeraud.

Järgnes kohtuotsus, mis oli lühike ja selge. Jaska Nugis mõistetud lugematute varguste, sissemurdmiste ja mõrva pärast eluks ajaks Siberisse.

Kui külakubjas teatas Nugise vanadele poja saatusest, võttis vana Kustav teate vastu täiesti oodatuna, kuna Liisat vapustas see rohkem kui oleks öeldud: „Jaska on surnud.“

Eluks ajaks piinale, Siberisse!

Raske töö oli karastanud Kustavit, sellepärast ta ainult ohkas ja sõnas siis ükskõikselts, nagu polekski Jaska tema poeg: „Seda oli juba arvata. Enne leidis suupille ja lehmakelli, siis juba hobuseid ja viimaks kulda ja hõbedatki.“

Järgmisel hommikul aovalgel ootasid Nugise vanad juba jaamahoones. Kustav oli küll linnatuleku vastu olnud, aga Liisa halisemine oli teda viimaks nii ära tüüdanud, et ta vana hobusekronu ree ette ra-

kendas. Pääle keskööd sõideti laanest välja linna poole. Vanakesed istusid sõnatult pingil ja iga kord, kui keegi uksest tuli, ajasid nad endid sirgu ning vaatasid tunnistavalt tulijat. Nad mõlemad mõtlevad, mida öelda Jaskale veel viimseks õpetuseks. Kustav käib vahetevahel hobust vaatamas, kohendab rakendust ja paneb uusi heinu heinakotti. Lühike talvapäev hakkab juba halliks muutuma, kui Kustav märkab läbi akna vange.

„Ta tuleb,“ sõnab vana Nugise peremees ohtes.

Ja tõesti — ta tuli. Juba ta seisabki ootajate ees, nägu kaame, silmad sügavale päälusse vajunud. Imelik, nad teavad, et nad veel viimset korda üksteist näevad, aga nad ei räägi sõnagi. Nii nad seisavad tummalt, kuni valvur Jaska rongile talutab. Kobatakse veel üksteise käsi ja juba kaob Jaska vaguni pimedusse. Vanakesed vahivad jaamaesisel kuni rong kaob nende silmist ja lähevad siis teineteist toetades, nagu mitte kunagi varem, ree juurde.

„Le e v a l.“

Õhtu.

*Säilis ehapuna taevafoonil
nagu kauge lõõmav tulekahi —
kustutas öö pääletulev tahi
ära leegitseval päiksekroonil.*

*Viimne värv siis kahvatus ja hajus
kohal kuusemetsa pikkamööda rauges;
kостis pillihääl vaid külas kauges,
hämarus kuid sala alla vajuks.*

*Kohal metsäärse järve sina
lahti rullus valge udulina,
tumenes kõik, kogu vaatepiir.*

*Teispool põldude ent küla taga
puhkas öine meri vaikne, vaga
tirendas pikk ranna kauge viir.*

ENDEL SOIDLA.

Kirjandivõistlusel keskkoolirühmas
I auhinna saanud luuletuskogust.

Kolmnurk.

Virve Mets II G — II auhind. Gümnaasiumirühmast.

Vihma sadas. Piisku langes krabinal vastu kuuri katust. „Nagu suured putukad jooksevad,“ tekkis Vaike pähe mõte, kerkides esile kibestuse ja pettumuse vahelt. See vihma monotoonne langemine sun-

dis kuidagi teda nuukseid jätma ja sündinut veel korra läbi mõtlema. Ta avas silmad ja vaatas sooja hämarusse, nägemata midagi peale heinavirna ähmaste äärjoonte. Pimedus oli sulatanud terve ümbruse

tumedaks tomбуks, ei paistnud isegi kuurinurka asetatud vanad reed ja kolud, mis päeval harilikult nii valusasti silma torkasid. Siin pimedas näis õhtu eel tekkinud riidki vähem kohutavana ja Vaike lootis, et hommikuks on kõik jälle unustatud ja korras nagu paljudki asjad varem. Aga see oli siiski hirmus! Kuidas võis ema Saare omadega riidu minna niisuguse tühise asja pärast, nagu seda on loomade üle piiri minek metsas poolpaljal karjamaal! Seda oli ju ennegi juhtunud, kuid nüüd mindi vastastikuse võimlemiseni ja ei unustatud ette tuua vanu lahkarvamusi.

„Vaata, et sa oma jalga enam sinna ei tõsta!“ oli ema väljast tulles ütelnud. „Sul pole vaja läbi käia minu vaenlastega!“ Ometi oli Saare Helga Vaike sõber. „Otsi endale paremaid sõpru!“ olid ema sõnad.

Paremaid — kas siis sõpru saab otsida? Külas polnudki teisi noori, kellega Vaike oleks sobinud, nad olid ju Helgaga väikesest peale koos kasvanud ja nii hästi läbi saanud. Oleks Anugi teissugune! Õde oli Vaikest hoopis erinev: vaikne, pikaldane, rääkis harva mõne sõna ja Vaike ei suutnud kunagi taibata, mida ta mõtles või tundis. Mis näoga ma nüüd Helgalegi otsa vaatan ja mis sellest kõigest tuleb, tõusis küsimus. Kas täita ema käsku? ... See oli nii hirmus raske otsustada.

Hommikul ärkas Vaike õige vара. Veel poolunes kuulis ta loomade hääliitsusi, ketikõlinat, küüni värava kääksumist. Kui üks kana hakkas päris tema ligidal virnas kaagutama, oli ta uni kui pühitud. Ta libistas end virnast alla ja pistis pea värava kohalt välja. Õues sadas ikka. See tegi Vaike tusa-seks. Ta tuju halvenes veelgi, kui ta tuppa minnes veendus, et ema polnud muutnud oma arvamist. Vennad, kes Vaikes alati olid näinud oma vabaduste piirajat, hüp-

pasid õrritades ringi ja hüüdsid: „Näh, Vaike ei tohi enam Saarele minna! Katsu nüüd ise, kui hea on kodus istuda!“ Vaike teeskles, nagu ei paneks ta neid tähele, kuid oli nutule lähedal ja mõtles: „Kas siis minust üldse keegi ei hooli?“

Päevi möödus kodus askeldades, sest vihm takistas suuremaid töid ette võtmast. Sadas iga päev, kord hooti, kord pidevalt ja Vaikele tundus, nagu polekski suve: kõik oli ni halb ja üksluine. Helgat polnud ta tükil ajal näinud, küllap nad olid taga metsas heinal ja katsusid teha vihmahoogude vahel, mis võisid. „Hea seegi, et me suurema osa heinu enne sadude algust valmis saime,“ arvas Vaike endamisi. „Paljudel on töö pooleli ja hein mädaneb. Mis tuleb lõikusest kui sääraised ilmad kestavad?“ Ta juurdles palju oma ja Helga vahekorra kallal, jõudmata mingile le kindlale otsusele ning hoidus eemale emast ja õest-vennist.

Ühel veidi päikesepaistelisel ennelõunal märkas Vaike, et Saare hobune oli pääsnud lahti ja tulnud nende aeda. „Kus on ema, kas ta nägi juba?“ käis välkkiirelt mõte Vaike peast läbi. „Sellest võib tulla veel suuremat tüli.“ Ta jooksis kõhklemata hobuse juurde, haaras valjaist ning hakkas hobust piiri poole vedama. Kedagi oma inimesist polnud näha. Saare õuel tuli vastu naabriperenaine, kuidagi kohmetunult ja nähtava piinlikkusetundega. „Kuidas ta kurivaim lahti sai, ma panin ta küll kõvasti kinni?“

„Eks loom ole loom, tahtis joosta. Mis sest siis oligi, ega ta midagi paha teinud. Ei tea, kus Helga peaks olema?“ küsis Vaike südame tugevasti põksudes.

„Ta seal aia pool oli, eks sa mine, vaata! Aitäh siis, hea laps, et hobuse ära töid!“

Helga oli tõesti aias. „Vaata, mis ilusaks mu põösad on läinud!“

hüüdis ta Vaikele vastu, endiselt, nagu poleks midagi juhtunudki. Lisas siis: „Kus sa nii kaua oled elanud, pole sind olnud nähagi?“ Vaike kogeles midagi vastuseks — siis läks jutt nagu varem ja ta oleks nagu vabanenud painavast koormast.

Äkki kuulis Vaike kokkudes vendi koduõuel rääkivat. Talle meenus ta praegune olukord. Kuidas ta koju saab, mis ema ütleb? Tundmatu hirm haaras teda. Helgale lubas ta, et tuleb õhtul tagasi, ja lahkus. Koju jõudnud, kutsusid

nagi nii vihasena. Kuidas ema julgelt temaga nõnda rääkida! Ta paiskas emale sõnu näkku, teadmata, mida ta ütles, ja kaotas sealjuures nagu teadvuse. Järsku ärkates leidis ta end tormavat mööda kraavikallast metsa poole, käed rusikas, korrates üha: „Ema löi mind, ema löi mind!“ Ta jooksis ikka edasi, üle kraavi, läbi võsa, kukkus kord, tõusis ja läks edasi. Ämblikuvõrke kleepus näkku, kuuseoksad peksid vastu käsi ja kaela, aga see näis leevendavat valu ning selgitavat mõistust. Nüüd

Tudulinna org.

vennad ta kohe tuppa. Ema olevat käskinud.

„Kes sind lubas sinna Saarele minna?“ algas ema ähvardavalt Vaiket nähes. Vaikes tõusis järsku isekus ja mingi jonn, kui ta kuulis ema sõnu. „Mul oli vaja. Ma olen küllalt vana, et teada, mida ma teen!“

„Kui sulle seal rohkem meeldib, mis sa siis üldse koju tulid? Minul pole sind tarvis! Aga ma löön su ennem maha, kui sinna lasen minna!“

Vaike ei olnud näinud ema ku-

võis ta mõtelda veidi kainemalt. „Miks ema oli niisugune? Ta ometi võiks mõista Vaiket, Vaike oli püüdnud ju küll õiglane olla ja polnud pannud tekkinud riisu Saare rahvaga sugugi süüd üksi emale. Siin ei olnud ju kedagi, kes oleks võinud olla Vaike sõbraks, ja üksi oli nii kole. Aga võibolla tegi emagi seda kartusest üksioleku ees, võibolla armastas ema teda nõnda! Vaiket ei oldud kunagi just hellitatud ja talle oleks olnud see võõraski, ta oleks häbenenud, kui ema oleks teinud seda. Kuid vahel tun-

dis ta nii väga tarvidust silituse ja mõne sõbraliku sõna järele ning Helgale võis ta kõik südameilt rääkida. Emal polnud õigust nõuda tema loobumist Helgast, eriti nüüd, sest peale juhtunut lahutas teda emast määratu lõhe. Ema oli sundinud teda valima enese ja Helga vahel ja ta oli valinud Helga.“

Vaike peatus. Ta oli kaks-kolm kilomeetrit kodust eemal. Mis nüüd? Ta oli ütelnud emale, et ta kunagi ei lähe enam koju tagasi, kuid jäi vaid ikka ainult üks tee — seda teha. See siiajooksmine oli äkilises vihasööstis. Ta oli ennegi nii teinud, juba väikesest peast, ning siis oli ema tulnud teda otsima ja teda nimetati sageli seepärast „isemoodi“ tüdrukuks. Mets mõjus talle kummaliselt rahustavalt. Siin kisuti talt kõik kibedad mõtted ja Vaike tundis lõpuks end osana sellest, puuna või taimena. Mets aga kaitses teda. Aga sellegitõttu ei saanud ta jääda siia. Ta tundis tugevat nälga ja külmavärinad raputasid ta keha. Oli jõudnud õhtu. Peakohal rippusid tuhklad pilved ja sadu oli jälle alanud. Üksikud tuulehood kahistasid lehti ning mets polnud enam nii kodune ja varjupakkuv, vaid hoopis süng. Haavad kraavi ääres plagisesid ja see hää l tekitas Vaikes õudu. Ta astus kiireil sammel, pool põgenedes sealt mööda ning oli rõõmus, kui oli metsast väljas. Ta sammus mööda karjateed kodu suunas.

Kodus olid lehmad lüpsed ja mäletsesid rahulikult karjamaal. Lauda juures oli päris vaikne, samuti toas — vist magasid kõik. Vaike hiilis tasa maja juurde. Uks oli suletud. Õnneks oli sahvriaken lahti ja ta ronis sealt sisse. „Ma olen nagu varas ja see on mu oma kodu,“ mõtles ta. „Homme õhtul lähen kindlasti Saarele, ma võin ju sinnagi minna salaja.“

Järgnes jälle päevi, vihmaseid

ja ängistavaid. Nüüd käis Vaike igal õhtul Helgal. Õhtul, sest pimeduse varjus oli parem sinna pääseda ja siis ei olnud Vaike meelest nii suur roim emale valetada kui päeval. Mõne aja möödudes paistis Vaikele, et ema teab neist õhtustest käikudest, kuigi ta ei olnud ütelnud midagi. Nagu oleks ema viha vähenenud, just kui aurab vesi päikese käes lahtisest anumast pikkamööda, ei näegi seda enne kui nõu on tühi. Vaike tundis, et pidi tulema midagi otsustavat, nii ei võinud see alatiseks jääda.

Oli augustikuu pealelõuna. „Vaike, kuhu sa koormaköie panid?“ tuli üks vendadest küsima. „Eks ta ole seal kus ennegi — kuuris!“ Ja siis uudishimutses: „Mis te sellega teete?“ — „Saare lehm kukkus kraavi, me aitame teda sealt välja tõmmata.“ — „Kas ema on ka seal?“ — „Jah!“ hüüdis poiss juba lauda poole joostes. „Siiski viimaks,“ mõtles Vaike. „Nüüd on ehk sel tüdilgi lõpp. Kui hea oleks rahus elada ja minna Saarele inimese kombel.“

Õhtul karjamaale lüpsma minnes ütles ema: „Kui sa Saarele lähed, võta vii siis neile leiba. Nende ema ütles, et neil polnud aega täna uut teha. Vii seda sooja, Anu jäi praegu ahjust välja võtma. Ära sa aga kauaks jää!“ Nüüd mõistis Vaike, et oli toimunud täielik leppimine, kuigi ema veel seda ei tahtnud näidata, vaid rääkis karmilt ja külmalt. „Küll ma viin,“ vastas Vaike ja püüdis omagi häälele anda ükskõikset kõla. Samas ta tundis nagu rõõmust õhetama hakkavat ja südamessegi hiilis õnnetunne, nagu oleks midagi väärtuslikku, lõhutut jälle parandatud. Asi polnud küll enam nii hea kui uena, kuid vahest armsamgi. Vaike lippas ruttu kööki ja otsis leibade hulgast ilusama pätsi. „Ega ma nii ruttu koju tule, sa mine en-

ne magama!“ lausus ta tuba koristavale õele ja, visanud õlule venna jaki, siirdus ta aia äärt mööda Saare poole, soe leib kõvasti kaenas.

Piiril pani miski ta seisatama. Ta vaatas Saare poole ja siis kodu poole, ilma midagi mõtlemata, imelise kergendustundega. Oli vaikne õhtu, niiske ja soe. Taevas oli veel kaetud kergete hallide pilve-

dega, kuid sadu oli lakanud. Loodes kumas kahvaturuuge triip. Pikk rongi vile kaugusest läbis rahulikult õhku ja maanteelt kostis Vaikele kõrvu üksikuid jutukatkendeid: „Ilm läheb homseks ilusaks... ..jah, peaks ta aga pidama.. meie rahvas hakkab homme rukist lõikama...“

Kevade ärkamine.

1. *Juba niitude üle
huljustava süle
kevad laotab.
Vihmad viisid lume,
põllud ja mets on tume,
sekka saotab.*
2. *Esmalt ülane ärkas,
siis vast mõnigi märkas
kevadet.
Kõikjal päikesekulda
suudlemas pigist mulda —
voolamas vett.*
3. *Päeval nutavad räästad,
puudel taastulnud räästad
puuride ees.
Tänaval rahvajõed,
segi seal vennad ja õed,
naine ja mees
hulkumas kevadkullas.*
4. *Hing taas tunnetehell;
mured peleta, vell,
kevad kutsub!
Etu uut kannavad tuuled;
neiski, inimlaps, kuuled:
lootus tuksub.*

E. SOIDLA,
I R; auhinnatud kogust
keskkoolirühmas.

Võõras.

Aksel Liinveer III R — III auhind. Keskkoolirühmast.

Ümber soise järve seisid sügis-metsad kui sinised udumäed. Sügavale vee põhja vajusid nende sihvakad varjud.

Kesk järve seisis kolm saarekest kesk määrduvad peeglit.

Rusked puulehed ligunesid rohekas soovees, kust veetaimed sirutasid oma lopsakaid latvu veepinna-le. Kalda ääres kasvasid kollakad võhumõõgad. Madalad lained veeresid vastu kõntsast turbamulda nagu merekallast.

Kaldapajudest libises parv järvele. Kangana rebenes värisev pind, tõugetel pulises vesi parveninas ja voogas üle pehtinud kandepuude — parv lähenes Linnusaarele. Hallid sookured solkasid rohumätaste vahel, jalad kui punased kepid liikusid luitunud osjade hulgas.

See oli saarerand, kus veelinnud kevadeti pajupõõsastes ja niisketel luhamätastel hulgakaupa pesitsetsid. Soo rökkas nende häält, nagu tülitseksid nad alatasa. Tohutud sääseparved keerlesid siis õhus, pisikesed mustad putukad kihasid päikeseloojangul järve kohal. Kevadine elu liikus kui mesipuus.

Linnusaarte kuninga laps Randu vaatas parvel lindude kihavat elu.

Hanepajude varjus sügavmüstas vees solistasid sinikaelad, kaugemal tõmbas konn veepinna hinge ning vajus põhjamudasse. Aga nepipaar tõusis lendu, tiirutas vesipajudest kõrgemal uduhallis taevas, kadus madalamale saare pedakate varju.

Ja parv liugles, lained kandsid ta Linnusaarest mööda. Nagu sügavnised linnud ronisid metsad saare varjust välja. Tuhakarva pilvist vajus tuhmollaseid valgusekiiri kui

mahedauid udutriipe. Ämblikuvõrgud hõljusid vee kohal. Kartlikult torkasid vesikupud safraankollaseid õisi värisevast järvepinna-st välja.

Siin kerkis Rohusaar nagu suur mätas kilgendavast sooveest. Madalad soopedakad kasvasid sel saarel. Kõrge luharohi lokendas hallide pajupõõsaste vahel nagu lopsakas villi. Kuivanud hanepajud kadusid angervaksatihnikusse.

Saladuslikud linnud elutsesid siin. Niisketele nätastele tegid nad pesad ja laulsid päikesetõusul oma laulu — kurba, kauget nagu igavene unistus.

Nad istusid puudel ja põõsastel, näod tuule poole; nad kükitasid karjakaupa kaldal ja keerlesid parvena saare kohal. Poolpaljad pojad hüppasid mättalt mättale kui hiired ja peksid abitute tiibadega hõredat õhku.

Paarkümmend sammu oli Randu Rohusaare kaldast kaugel. Nagu vihased herilased tormasid linnud ta kallale. Nad andsid talle hoope kõverate kullinokkadega, käratsesid ja kihasid ta ümber. Laps tõstis raske parveridva ja lõi neid. Nagu rahad kukkusid nad vette. Nende punased silmamunad põlesid vihast ja karjusid kättemaksu.

Äkki löödi Randule ühisel jõul tugev hoop nagu raudse vasaraga pähe. Uimaselt veeres ta parveservalt mustavasse järve. Lained kandsid pehtinud aluse Rohusaarest pikkamisi eemale . . .

Hommikul, kui linnusaare kuningas elanikkudele toitu tõi, leidis ta järvekaldalt oma lapse laiba.

Ulla.

Karin Väli IV P — lohutusaubind.

Keskoolirühmast.

Kirikukell lõi parajasti kuus, kui Ulla mänguväljakule jõudis. Ta sõbrad olid juba koos ning jooksid talle vastu. Ulla hüüdis: „Hakkame kohe mängima, ma ei saa täna kaua olla!“ Kohe jagunesid mängijad kahte ossa ning mäng algas. Ulla oli hää mängija ning võrkpall oli üks tema lemmikalasid. Juba alguses pani Ulla tähele, et mõni üksik õpilane tema klassist oli mängimas, sest kõik teised valmistusid homsele eksamile. Õieti Ullagi poleks pidanud tulema, kuid ta lohutas end mõttega, et ta läheb varsti koju. Emale lubas ta, et poole tunni pärast on ta tagasi. Selle tingimusega sai ta täna välja. Mäng mängule järgnes, kuid Ullale ei tulnud mõttessegi koju minna. Viimaks lõpetati mäng. Ulla ruttas koju, ta põsed õhetasid mängust. Koju jõudes tundis ta janu ning sellele vaatamata, et ta oli higine, jõi ta külma vett. Teised sõid juba õhtust, kui Ulla söögituppa astus. Kumbki vanemaist ei riieunud temaga, isa ütles ainult: „Sul on eksam homme.“ Pärast sööki lehitses Ulla natuke raamatut, kuid nähes, et õppimisest midagi välja ei tule, läks ta magama.

Järgmisel hommikul koolis oli Ulla täiesti ükskõikne, kuna ta klassikaaslased väga närviitsesid. Kui Ulla eksamitöö küsimused üle luges, sai ta aru, et ta liiga vähe oli õppinud, ning kui tööd ära anti, andis Ulla peaaegu tühja paberilehe.

Teisel päeval sai Ulla teada, et ta oli läbi kukkunud. Tähendab, ta ei lõpeta keskkooli sel aastal! Koju minnes tundis Ulla, et tal pea huugas ja kõrvus kumises sõna: läbikukkunud. Ka emale ei saanud ta muud öelda kui — „läbi kukku-

nud“. Õhtul tundis Ulla end halvasti. Järgmisel hommikul ei saanud ta tõusta, palavik oli tõusnud. Kutsuti arst, kes ütles, et Ullal on raske kopsupõletik. Mitu päeva oli Ulla meelemärkuseta, tihti hüüdis ta: „Läbikukkunud!.. läbikukkunud!“ Kahe nädala pärast hakkas Ulla natukene paranema. Teised õpilased olid juba suvepuhkusele lastud. Ulla sõbrad käisid teda vaatamas, aga Ulla ei tahtnud neid näha, ta ei suutnud mõista, et teised lõpetasid kooli, aga tema mitte. Möödus kuu, enne kui arst lubas Ullat üles tõusta. Varsti pidid nad emaga mereranda sõitma. Ulla oli rõõmus, sest nüüd võis ta jälle ujuda, palli mängida — üldse sportida. Ärasõidupäeval tuli aga arst neile ja ütles: „Ulla, te olete nüüd terve, kuid te peate end hoidma. Te ei tohi ujuda, joosta, peate lamama ja jalutama värskes õhus. Head suvepuhkust!“ Ulla seisis lööduna. Kuulis ta tõtt? Temale keelati kõik ta suvelõbud! Kurvalt sõitis ta randa.

Kord võrkküiges lamades meenus Ullale, et ta võiks natuke õppida, selle asemel, et lamada tegevusetult. Õppida! Ulla ei ole suvel kunagi õppinud. Vähe on ta seda talvelgi teinud. Järgmisel nädalal, kui ema linna sõitis, palus Ulla, et ta tooks linnast tema õpperaamatud. Ema imestas selle üle, kuid tagasi tulles andis ta Ullale raamatud. Ulla õppis nüüd — suvel. Imestas selle üle ema, isa, imestas Ulla isegi, kuid Ulla leidis raamatutest nii palju huvitavat. Suve lõpp lähenes. Paar päeva veel ja Ulla läks jälle kooli. Ta oli suve jooksul hästi kosunud ning oli endiselt elav ja rõõmus. Aga kui talle lubati jälle palli mängida, ei tundnud ta sellest

just eriti suurt rõõmu. Juba õppetöö algul märkasid õpetajad Ullas muutust. Endine hooletu õpilane oli muutunud õppimises eeskujulikuks ja teda võis lugeda klassi paremate hulka.

Kord ütles talle arst, kes suvel Ullat ravis: „Kuu aega pärast seda,

kui keelasin teid sportimast, nägin, et teie tervis oli paranenud ning tahtsin lubada teid jälle hakata sportima, aga nähes teid õppimas, loobusin sellest, arvates, et jätate õppimise hooletusse.“ Ulla vastas: „Vaevalt, sest raamatud olid siis mulle juba armsaks saanud!“

Li-Lo.

Kevadõhtu mererannal.

*Laia vetevälja vahus lained
tasa kohisedes randa uhuvad.
Kena kevadõhtu lembed tuuled
kaugelt avarusilt kaldail' puhuvad.*

*Üksi seistes keset õhtust vaikust
keset kevadtuuli, merekohinat,
võlutuna nähes vete laiust
tundes vahus pinda elus tuksuvat*

*Kuulen helisemas lain'te viisi,
näen sädelemas mere avarust,
märkan ümbritsevaid randu, hiisi,
merd ja metsi katvat õhtust hämarust.*

*Kaugel sädeleval pinnal sõuab
kodu poole mees, kel lõppen'd töö.
Hõljub hämarus ja kätte jõuab
maile, meredele kena kevadöö.*

MEINHARD LAKS.

Kirjandivõistlusel keskkoolirühmast lohutusa
auhinna saanud luuletus luuletuskogust „Algus.“

Vaat, meistrid, palka!

Aksel Liinveer III R — III auhind.

Lossi salakäikudes töötasid orjad nagu vaimud hämarkollases valgusekumas. Väledasti tõusid ja langesid vasarad, pead purunesid, kivi-killud kargasid — töö jõudis lõpule.

Siis tehti orjadele priuspidu.

Uhke lossisaal oli täis inimesi.

Söödi kõige peenemaid toite ja jooki kalleid veine. Tantsiti torupilli järele rõõmsaid tantse, lauldi, pidutseti. Ei suudetud küllalt imelda pidusaali toredust ega tänada ja ülistada kallist lossihärrat.

Sügavamal seintes põlesid ümberriingi üksikud värvilised tuled,

täites saali õudse hämarusega. Libedad marmorseinad läikisid kui peeglid, omades kord kunstilisi, kord metsikuid värvinguid. Üleval mustas põhjatu lagi, kust aegajalt vajus kalliste toidunõudega kaetud alus ja tõusis jälle. Rasked mosaiiktahvliatega ukсед seisid lukus. Nende kõrged lävepakud kerkisid astmena saali laudpõrandalt.

Pidumeeleolu oli ülev. Unustati hetkeks elumured ja anduti lõbutsemisele. Juba lamasid joobnud seinäärtes, salkades kükitasid naised nurkades ja käratsesid, kobedamad keerutasid põrandal. Kuid ikka jälle vajus raske kandam laest ja pakkus pidulistele uut rõõmu.

Tunnid möödusid. Südaöö lähenes. Tumedalt lõi kell söögisaalis üksiku paugu. Lossiteenrid ruttasid oma kohtadele. Saalis aga pidutseisid meistrid — orjad. See oli vabadusepidu.

Kuskilt kostsid õudsed hääled, oiged, tumedad karjatused. Saal jäi surmavaikseks, hirmunult vaatasid kõik ülespoole . . . Siis kadusid hääled jälle. Meeleolu rahunes. Pikkamisi venis endine pidutuju tagasi, nagu poleks midagi juhtunud.

Jälle möödusid minutid, pikad kui igavik. Aeglaselt lõi kõmisev gong tosina tumedaid pauke.

Ja siis ronis krokodill nagu suur sisalik pimedast nurgast kesk saali põrandat. Ta avas oma lõuad ja lõgistas valgeid hambaid. Sinine suitsuvina ümbritses teda. Suur kotkas karjus ja lehvitas tiibu ta pea kohal. Inimesed taganesid kui vaimud nurkadesse.

Vahepeal kustusid tuled. Nagu ähvardav tondi silm hõõgus veel üksik punane küünal seinas.

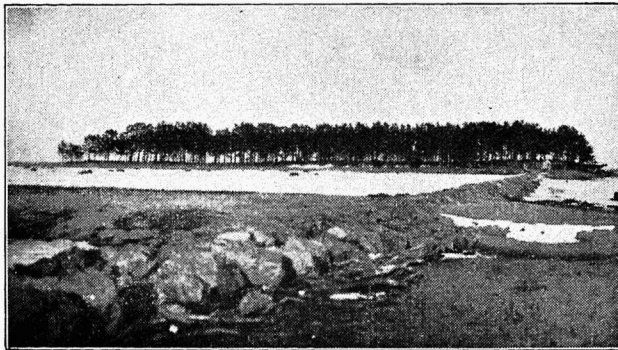
Kostsid hädaldused, oiged, nutuhääled. Püüti välja pääseda, aga ukсед olid kinni. Nüüd alles märgati, mis on juhtunud. Hoiti üksteise ligi, nuuksuti, väriseti, aga päästjat ei ilmunud.

Metsik hirmutunne valdas kõiki. Ümberringi neelav pimedus, õudsed hääled, huiked; kaugemal ahelate kõlin, mürin, metsik naer. Kole, hirmus!

Siis löid kõlavad kirikukellad tassa, pühalikult. Meeled rahunesid, vaikselt jäid orjad kuulama.

Pikkamisi langes raske saalilagi nagu hiigla marmortahvel ja vajutas nad enda alla . . .

Laiad mosaiiküksed avanesid ja lossihärra astus oma külalistega uuele läikivale kivipõrandale. Kõrgel hiilgasid lae värvilised tahvlid. Kroonlühtrite kullatud ketid rippusid kui rasked vaskahelad säravas laes.

Vergi Kuradisaar.

Taali.

Heljo Karp IV P — lohutusahind. Keskkoolirühmast.

Taali oli väga andekas õpilane ja vanematel oli võimalus teda koolitada. Taali käis klaveritunnes ja klaveriõpetaja pani talle suuri lootusi. Kuid kui Taali käis viimast aastat konservatooriumis, haigestus ta linnas laialt levinenud haigusse, sarlakisse. Kuigi vanemad tegid kõik, et sellele haigusele ei järgneks komplikatsioone, kaotas Taali tervedes nägemise. Ta käis paljude arstide juures, kuid keegi ei suutnud teda parandada. Vanemad püüdsid oma ainust tütart lohutada, täites ta vähimagi soovi, kuid Taali oli lohutamatu. Juba lapsena oli ta unistanud saada kuulsaks, esineda kontsertidel, see kõik oli nüüd julma saatuse käe läbi purustatud.

Ühel päeval kohtas Taali oma endist klaveriõpetajat, kes andis talle nõu pimedate keel ja noodid ära õppida. Taali oli tänulik oma õpetajale ja algaski kohe. Alguses oli see väga raske. Ta õppis ja tuupis, kuid see ei tahtnud kuidagi meelde jääda. Kuid lõpuks võitis siiski ta väsimatu tahtejõud. Taali lõpetas

Berliinis asuva pimedate konservatooriumi, ja kui õnnelik oli nüüd Taali.

Taali andis oma esimese kontserdi. Kontsertsaal oli rahvast tulvil. Taali pisut nagu kartlik, kui ta istus klaveri taha ja hakkas mängima. Alguses tulid helid nõrgalt, kuid siis paisusid. Kuupalju jõudu, kuupalju tundeid oli ta mängus! Näis, et oli võimatu hoiduda pisarast, kuuldes seda muusikat... Klaver nuttis, oigas, palus, ... hääl vaibus, ... kasvas jälle

Kui Taali lõpetas, oli kõik vaikne. Jumaliku mängu mõju köitis kõiki ja ei lasknud vaimustusavaldu sil esile tulla. Siis äkki kajas läbi saali käteplaksumise torm. Nüüd kuulajad alles nagu ärkasid. Taalit ülistati, tervitati, pigistati soojalt ta kätt.

Ja kui Taali nüüd seisis kontsertlaval, keset annetatud lilli ja tormilisi aplause, siis alles tundis ta, et ta polnudki nii õnnetu, vaid et kaotatud päikese ja muu silmaga nähtava asemele oli talle jäänud suurim ja õilsam kõigist — muusika, kunst.

Pulgakukkede laul.

Jutt p.-eesti murrakus.

Taivo Laevastu V P — lohutusahind

Vanamees istus haopinu juures paku otsas ja „vedas“ oma pikavarrelist „tüürmanni“ piipu. „Vedas“ seda suure mõnuga, nii et paksud suitsupilved ähvardasid päikese minugi eest kinni katta. Ootasin, kuni vanamees seda ilmatu suurt piibukolu juba paar tundi oli vedanud ja kui siis suitsupilved hõredamaks hakkasid minema, astusin vanamehe juurde ja palusin,

et ta jutustaks midagi oma juhtumustest. Vanamees koputas siis piibu tuhest tühjaks, tõmbas selle üksikuteks osadeks ja pistis tasku. Sülitas paar korda kollast sülge, pühkis käeseljaga habeme puhtaks, rookis nina tühjaks, rögises ja kõhis natuke ja hakkas jututama:

„Jo sest mõni aastakümmend tagasi on, kui neid tuhli Suame sai

seilatud ja vahest ikka ka onge kovast teenitu. Meil oli siis kampa-pääle: minul, Vollil ja Aadil üks vana alus „Albertiine“. Oli toine igand laiv, aastat kolmkümmend viis vana. Ilusa ilmaga seilada veel aitas, aga kui sugu rohkemb tuult oli, siis hoia seda kodervärki ihu ja ingega koos, et tuul teist üksi pulki ära ei lahuta.

Sie oli ühekerra septembri keskpaika, kui meie esimise lasti tuhli sel sügise Suame olime veend ja ära müünd. Alus seisis Kotka sadamas täitsa tühjalt. Volli ja Aadi olivad pues üht-teist ostmas, mina üksipäine olin laivas. Järsku kuulin enese pia kuhalt, kui oleks säääl pulga kukked lauland: „Minu vana noapia kadund; kukken hakka pilpan pääl!“ Vaatasin ülesse, aga ei old näha kedagi. Tuli siis miele, kuda vanaema ikke ennevanast ütles, et kui pulga kukkude laulu on kuulla, siis senel päival ei maksa midagi uut ega suuremat tiha. Kui toised mihed tagasi tulivad, siis ma rääkisin, et ma kuulsin täna pulga kukkede laulu, et täna ei maksaks sadamast välja menna, aga nemad naurasid minu kogu mu pulga kukkedega välja ja tahtasid akkada sel päival koju tulema.

Aga vai sa päris tühjalt tahad siis ka ikke ära tulla. Panime Suamest paar kotti suala pääle, sellepärast et Jestis seda suala oli vähä ja sie oli hirmus kallis.

Saime Kotka sadamast hea piida vindiga jo üks paarkümmend vers-ta välja, kui ilm päris tüüneks jäi. Monikord oli küll üks priis sielt, toine siit. Esteks akkasime neie järele seilisi trimmima, aga saivad seilid ühe priisi järele trimmitu, siis oli meri kui piimapütt ja purjed lotutasid kui lõhkised aluspüksid.

Tukkusime jo terve päiva siel paiga pääl. Mulle tuli siis miele, et ennevanast, kui tuult ei old, siis sai

seda tiha. Akkasin suoti oeruma ja vilistama. Oh sa mu ja meie kui Volli kargas kajutist välja nigu oleks tuhat kottermanni taga ajand ja kuhe minule kraesse „Mis sa kurivaim taas tied? Vaata kui ottan su louad maast ja virutan pihi masti nõnna et eliseb! Enesel kaks suuret silma pias kui püksi tagumikud, aga ei näe, kuda päiv looja lähheb ja puhub. Näe, idapohjast ajab pilve ülesse! Täna saame tuult et oia piip ja prillid, ei sul ole enam ühtigi vilistada vaja.“

Ja sugu aja pärast jo tuligi üks pushu ikke tugevamb kui teine ja mone menuti pärast oli täis mürsku väljas, nonna et hea peremees ei oleks oma koiragi sene ilmaga välja ajand.

Volli ja Aadi rönisivad masti topseili kinni panema, ise aga kirusid Jumalat ja kogu ilma nindaku kaks koril ahvil. Kartasime et niisuke kova torm teeb meie vana karbiga viimaks avarii ja panime seilidele pohja rehvid sisse.

Laiv kaadus ühelt pardalt toisele, ühekerra jooksis nina laine sisse ja vesi juoksis kolisetes üle laiva; toisekerrä oli laiv jälle ahteri pial püsti, keula vasta taevast. Meri oli ullem ku Kap Orni all.

No oli seda pullamist tarbeks. Ühekerra vei ankrü üle parda, teisekerra loi kajuti akna puruks ja kolmanda kerra kiskus reelingi puruks. Keih nied viad tulivad aga viemöllu sies ära parandada ja ornungi sättida. Kajutis oli ka vilets olla, tagus ikke ühest seinast toise. Koikus ka ei saand olla, sialt viskas üle serva pobi numbrisse.

Aadi oli roolis. Sidusime tema roolipiida külge kinni, muidu oleks tuul temasuguse kerge mihe nigu sääse üle parda veend.

Poogid olivad sellel ajal viel nigu tondi kuud, et üle viie virsta neil tuld näha ei old. Ühekena aga näeme eneste ees läbi vihma ja vee-

möllu veshari poolt norka tuld plinkimas. Pidasime aru ja motlime, et sie on Kunda tuli. Uhtju tuli oleks pidanud jääma portsu maad veshari poole, sellepärast et meie võttime palju taagi jägu pääle.

Olime pääaigu tule korvas, kui liivri suat lahti läks, ja liiver lipendama akkas. Ma läksin keula seda kinni panema ja nägin säelt, et keula ees oli selge kohava. Andsin tüürimihel märku, et see järsku keiraks. Püaramine jäi iljaks ja laev jooksis kova mürtsu ja räginaga vüöris kivile. Mina lendasin kápuli üle peli. Ninda sama kergete kui ta kivile jaaksis, niisama kiireste läks sie sielt lahti, sellepärast et seilid vottasid teise alsi. Mulle on praigaltki tiadamata, mis madal sie vois olla.

Nüüd oli kuskil vüöris tavaline auk, vett vuadas sielt kui joest. Ei tahtand just keige otsemat tied müeda porgu soitada, ja Volli katsumus auku kinni lüia.

Päris kinni ta seda auku ei saand, aga niikaugale ikke sai, et suure töö ja vaivaga saime sadama sisse, kus seda auku vähe paremaste arbutasime. Ommik akkas jo koitama, kui maalemenemiseks olime valmis. Siis Aadile tuli miele sual. Sie oli küll jo ruumas läbi märjaks saand, aga senna seda jättada ei void. Toppisime kottid elivaadi sisse ja panime sellele köie ümber, et seda meresse uputada. Lasime

teis kolmekeste pikamüeda meressa. Äkkitse Volli ja Aadi lasivad köiest lahti, mina aga tundsin, kuda miski minu jalad alt ära tombas, üle parda kiskus ja pohja vei.

Motlin, et mu viimne tunnike on käes, istusin tündri pohja pääle ja tahin veel enne surma veikest monu tundeda. Vottin piibu taskust ja toppisin tubakat täis, aga pitskid olivad märjad ja ei saand tubakale tuld pääle. Motlin, et porgutee on ilma piibuta igav ja motlesin teiselt menna tuld norima. Arutasin köielengi, mille toine ots tündri ümber oli ja minu vei, jalast lahti ja tuln vie pääle tagasi. Teised ulatasivad siis laivast köie ja marõnisin laiva tagasi.

Volli ja Aadi tahtasid mulle keikisugu rohtusi sisse andada, et ma sellest vie all olemisest aigeks ei jääks, aga mina vottin pual naula püssi rohtu viiburi konjakiga ära, ja ei ole veel seie maale aigeks jäänd.

Aga nüüd siis pane tähele poiss ja pia mies, et purjelaiva mies on merimies, aga auriku mies on vapriku mies, ja seda pia sa ka mieles, et kui pulga kukkede laulu kuuled, siis ära sa pagana pihta sel päival midagi suuremat alga, siis läheb kõik nanna kehvast, nigu minul läks!“

Vanamees lõpetas jutu, võttis piibu taskust, toppis selle kolu tubakat täis ja hakkas suitsetama.

Elu.

Anatol Sudela III R — lohutusauhind. Keskkoolirühmast.

Krigisedes avaneb kohtumaja massiivne tammepuust uks ja trepile ilmub õhetava näoga noormees. Astub trepist alla. Jääb keset kõnniteed seisma. Tõmbab paar korda sügavasti karget sügishõngu kopsudesse ja suundub siis rutu-

liste sammudega lähima kõrvaltänava poole. Vabalt sügistuules lehvivad ta kinninööpimata palitühõlmad. Külmuul sasistab mehe juukseid, kuid mees ei märka mütsi, mida ta käes hoiab, suure ärevuse tõttu pähe panna. Jah, ongi

põhjust noormehel nii ärevil olla. Täna õnnestus tal, advokaadil, kaebelust menukalt kaitsta nii kõmulises protsessis. Ta edaspidine elu sõltus sest päevast, talle nii saatustlikust, ent täna, täna jõudis ta nii ammuigatsetud sihile. Aastate unistused, saada kord kuulsaks, täitusid! Aga kuipalju tuli elus võidelda, et saavutada nii hiilgavat võitu!...

Elasin väikses kesklinna majakeses muretut lapsepõlve. Isa, ametilt kingsepp, töötas hommikust õhtuni oma töötoakeses. Ei kaevanud ta iialgi raske töö üle, vaid naeratusega huulil istus töölaua ääres, kopsides väsimatult...

Ja emake, headus ise, see hoidis mind nagu oma silmatera...

Oh, kui ilusad olid need õhtud, mil emake jutustas mulle huvitavaid jutte, ja mida ma siis oma lapsehingega ei peirinud, olles pugenud vaiba all!...

Aastad möödusid. Pidin kooli minema. Selgesti seisis mul meeles isa õpetussõnad, lausutud mu koolimineku eel.

„Õpi, pojake, õpid ju enda jaoks.“

Ja pojake, see õppis hästi, valmistades seega vanematele rõõmu...

Nii möödusid minu lapsepõlve õnnelikumad aastad, kuid siis tuli pööre mu senisesse ellu. Emake, kes oli niigi alati põdura terviseega, haigestus äkki ning suri. Ei suutnud alguses tajuda, mis oli juhtunud. Ema surm näis korstnapühkijana, keda kõige rohkem kartsin, nii võikana — mustana. Korstnapühkija eest oli koht, kuhu võis ennast peita, koht, emakese süles, kuid nüüd, nüüd lamas ta, mu kaitsja, kirstus ning varsti ei pidanud ma teda nägema, iialgi!...

Mäletan, kuis ema viidi surnuaiale. Palju lilli seisis ta kirstu kõrval ning palju rahvast oli teda saatmas viimsele teekonnale. Hetkel, mil kirstu hakati hauda laskma,

viskusin sellele, hüüdes: „Emake, võta mind kaasa!“ kuigi teadsin, et ema ei võinud mu heaks midagi teha...

Näen nagu praegu enda ees isa valust ja kurbusest moondunud vahakollast nägu. Mitte ohetki ei tunginud ta kokkupigistatud siniseilt huulilt, ainult ta silmist võis lugeda piirita kannatust ja sügavaimat leina...

Mäletan, kuis jõudsimisega isaga koju. Süngetena, tühjadena näisid ruumid. Väsinult istus isa siis toolile, ning, peites pea käte vahele, purskas äkki nutma. Haledustunne valdas mind, nähes isa nutmas. Mäletan, kuis viskusin siis talle kaela ja meie, kaks murest murtud hinge, olide kõige lähemal teineteisele sel hetkel. Tugevasti embas isa siis mind ning kaua istusime nõnda, valades pisaraid... Peale ema surma ei näinud ma enam isal rõõmsat nägu ees. Üleöö muutusid ta juuksed halliks ja ta selgki tõmbus küüru. Ta töö ei tahtnud kuidagi enam minna. Rikkus sageli parandada antud saapaid ning pidi mitmelgi korral nad välja maksma. Ebaõnnestumine töös mõjus isale nii, et ta hakkas jooma, vaatamata mu tädi manitsustele. Elu muutus meil päev-päevalt üha viletsamaks. Isa jõi oma viimasegi teenitud rahanatukese maha ja meie pidime hakkama majakraami müüma, et leiva ostmiseks raha saada. Korteriüür oli meil mitme kuu eest tasumata ja nii pidime sest korterist lahkuma ning ühetoalise korteri agulis üürima, kus algas mul vilets põlv...

Raske oli mul harjuda tekkinud olukorraga. Elamine läppuvas õhus madalas toakeses muutus väljakanatamatuks. Püüdsin sellepärast rohkem olla väljas, oli ju seal nagu vabadust rohkem. Mida tõi aga mulle see avarus? Tutvusin ümbuskonna poistega ja sattusin nende

mõju alla. Õppisin vanduma, suitsetama ja kaarte mängima. Õppimine läks tagurpidi. Küll manitses mind tädi surnud emagi pärast õppida, kuid ema, see oli jäänud mulle hoopis võõraks. . .

Kord, kui kaevasin sõpradele viletsa elu üle, ütles üks nendest:

„Vahi lolli, või tema ei oska endale raha muretseda!“ ja võttes suitsu taskust jätkas:

„Vat, nii tarvis elada!“

Suurte silmadega vaatasin talle otsa ja ei suutnud taibata, kuidas ta võib küll raha teenida. Oli ju ema mulle alati ütelnud: „Lõpetad kooli, siis alles hakkad raha teenima,“ ja tema, vaevalt neli algkooliklassi lõpetanud, teenib raha!

„Kuidas sa siis seda raha endale muretsed?“ jõudsin viimaks oma imestuses küsida.

„Ah, see on tühi asi raha muretseda! Vaata, päeval müün lehti ja öösi, kui vanamees joobnuna koju tuleb, siis teen endale soomust ta taskutest.“

„Aga see on ju vargus!“

„Noh, mis ma's pean tegema, kui ta mind ei toida?“

„Eks Jumal aita!“

Kuid missuguse naeru osaliseks sain ma siis!

„Tohoo, Jumal, kes on see Jumal? Näita, kus ta on! Näe, rikkad, palju nad usuvad Jumalasse, aga vaata, kuis elavad! Meie lihtrahva verest ja higist elada — see on nende usk! Miks siis Jumal neid ei nuhtle, vaid meid! Sulgi, näe, viis Jumal ema hauda ja mikspärast?“

Jah, sellele ei osanud ma neile vastata. Miks siis, tõepoolest, pidi minuga ülekohus sündima, miks pidi mu emake surema?

Nii arutades tekkis kahtlus Jumala olemasolus. . .

Ühel varajasel hommikul toodi isa surnuna koju.

„Jõi ennast surnuks!“ seletasid toojad mehed. . .

Kleenuke hobune vedas järgmisel päeval lihtsal veovankril värvimata puukirstu surnuaiale. Tädiga kahekesi sammusime vankrile järele. Imelik ükskõiksus, tuimus valdas siis mind. Ei olnud kahju isast. Ühtegi pisarat ei nõrgunud mu silmist, kuid hetkel, kui isa kirst jõudes alla hauda kolksahtas vastu veel kaunis hästi säilinud ema kirstu — siis midagi valusat torkas mu südamesse. Siis ütles veel tädi:

„Läbi on nendega! Jumal olgu armuline nende hingedele! Ainult kahju su vanematest. Head olid nad kadunukesed. Vaene isa, ei suutnud sa oma muret kanda! Nüüd, aga, pojake, peame enestele mõtlema! Mäletad, kuis ema sind surma eel veel manitses, et sa korralikuks inimeseks saaksid?“

Ja mina, seistes värske kalmu ees, töötan endamisi, et hakkan õppima, ja saatus ise aitas mind. . .

Koolitöö lõppedes avanes mul võimalus suveks ühte tallu karjaseks minna. Mulle, vaesele linnapoisile, kel polnud loodusega palju kokkupuutumist ning kes oli nüüd nii ligi sellele suurele, tutvus sellega.

Ei jõua kirjeldada neid tunde- puhanguid, mis tormina mäslesid rinnas. . .

Kui ilus on suvehommik, millal aegamööda ärkamas loodus. . .

Kuskil kaugel hällitseb linnuke, siis teine, kolmas ja äkki tuhandete lindude ühine võimas koorilaul tervitab tõusvat päikest. Ja päike, see nagu verepunane ketas veereb laisalt aegamööda vaatepiirile, saates alguses viltuseid kiiri ja siis kord-korralt tõustes valab põlde ja aasu üle oma heledate kiirtega, kuivatades rohult kastepiisku. Ja viimased, alguses hiilates briljantidena päikesekiirte käes, tuhmuvad kord-korralt ja muutuvad valgeteks aurupilvekesteks, tõusevad üles kõrguste poole, jätkates seal oma lõpmatut elu. Jään mõtisklema selle

kastepiisakese saatuse üle. Kes, võib eitada, et ta ei ela? Võrreldes oma elu selle kastepiisakesega, leian, et olen üks nendest piisakestest. Kui rõõmus oleksin, kui lendaksin samuti soojendatud päikesest väikse aurupilvekesena kõrguste poole! Aga see mets, see tihe mets, kui palju võiks ta jutustada, saja-aastane mets! Iga puu, iga põõsas ja rohuliblike, kui palju te pakkusite mulle uut ja huvitavat, mulle, linnaipoisile!

„Ei ole Jumalat,“ räägiti mulle linnas. „Kuid kelle kätetöö on kogu see loodus?..“

Oh, kui palju mõtisklesin suvel rohus lamaskledes! Mu silmade ette kerkisid mu linnasõbrad. Jah, mõtlesin, nemadki oleksid hoopis teistsugused, kui oleksid kordki keset maaloodust...

Mäletan, et ühel hommikul läksin karja. Juba hommikupoole oli üsna sume ilm, kuid keskpäevaks kujunes ilm väljakannatamata palavaks. Loomad jooksid mööda metsa laiali, sest parmud ja sääsed hammustasid neid halastamatult. Maksis suurt vaeva, et neid koos hoida. Viimaks otsustasin loomad merekaldale ajada, sest jooksmine metsas väsitas nii koera kui ka mind võimatuseni. Ajasingi loomad kaelast saadik vette, kuna ise heitsin koeraga rannale puhkama. Ei mäleta, kui kaua olin nii lamasklennud, kui vaatepiirile ilmusid tumedad äikesepilved, mis kiiresti edasi liikusid, kattes peagi maad põletavate päikesekiirte eest. Loomad, tundes õhus jahedust, tulid üksteise järel rannale ning heitsid siis liivale mäletsema. Kaugelt kuuldus mürinat. Tõusis äkki tuul, mis kord-korralt kõvenes. Meri, nagu ärgates mürinast, hakkas tumedalt urisema ja ta siledale pinnale ilmusid murekortsud. Ka mets ärkas ja hakkas mühisema ning poole tunni pärast algas torm. Igal pool mu ümber möllas ja vihises. Peen liiv

tahtis mu silmad täis toppida. Taevas oli pigimust ning harvad pikselöögid valgustasid teda. Iga minutiga muutus ilm koledamaks. Hakkas sadama. Loomad kogunesid ühte humnikusse, katsudes üksteisega tihedasti külj-küljega seista. Koergi tuli mu sülle, otsides kaitset kurja ilma eest. Pikselöögid hakkasid tihenema ja neile järgnesid maad vapustavad mürinad. Iga tugevamagi mürina järel lasksid loomad kuuldavale kaeblikku ammumist. Koer haugatas mu süles ning minulgi oli hirm. Ialgi elus ei ole ma enam niisugust loodusemängu näinud. Tõsi küll, oli liinaski äikeselmu, kuid mitte niisuguseid, vähemalt nad ei paistnud nii koledatena kõrgete majade vahelt. Iga tugevama pikselöögi järel palusin Jumalat, et tema mind aitaks. Oli hetki, kus mõtlesin, et nüüd, nüüd bab mind pikselööki ja ma suren, et kõik, millest unistasin, läheb luhta...

Aegamööda hakkas äike vaibuma. Taevas muutus selgemaks ning peagi oli ilm täis päikesevalgust. Imestades vaatas koer enda ümber, ta nagu ei tahtnud uskuda, et äike on möödas...

Õhtuks ajasin karja koju. Pere mees oli rõõmus, et vigastamatult pääsesin sellise ilmaga, kuna naabertalus olla välk karjase ja kaks lehma tapnud. Kuuldes seda uudist hakkas mul nagu õudne ja tulid mulle meelde linnapoiste sõnad:

„Jumalat ei ole.“

„Ei, Jumal on siiski olemas.“

Minu härdad palved päätsid mind...

Sügisel hakkasin linnas hoolikalt õppima, sellele vaatamata, et tuli endale ülalpidamist kõrvaliste töödega hankida, mis suure osa mu õppeajast nõudis...

Mäletan, kuis suure vaevaga jõudsin lõpetada gümnaasiumi. Gümnaasiumi viimases klassis olles kaotasin oma tädi, kes vahetevahel mind aineliselt toetas. Tädi sur-

maga kaotasin ka oma viimase toe, kes mind õpetas elama ja kes mulle alati head nõu andis. . .

Mäletan, kuis rühkimisest roidudes mõtlesin, et ei jätku võitlemiseks jõudu. Arutades, et asjata on see rühkimine, sest tulevikku vaadeldes küsisin, mis saab minust, kui jõuangi sihile — elujõuetu, tuim inimene! Kuid siis sundis mind mingi sisemine hääl edasi, ikka edasi minema. . .

Kord raskel hetkel, pärast oma ebaõnnestumisi istusin roidunult aias ja raske on ütelda, mis ma siis mõtlesin, õigemini mitte midagi: istusin, pilk suunatud maha, ja ei pannud tähele, kuis keegi mind huviga jälgis. Oli juba hiline aeg ning pidin ära minema, sest aiaväravad tuli varsti sulgeda, kuid ma ei mõelnudki ära minna. Korraga tunnen kellegi kätt oma õlal ning oma imestuseks näen enda ees üht tuttavat naisüliõpilast seismas.

„Juba aeg koju minna, väravad suletakse varsti,“ ütleb ta oma hõbeselge häälega ja masinlikult tõu-

sen püsti ning suundun värava poole.

„Kas teie ei ole täiesti terve?“

Kuulen enda taga jälle seda häält. Seal meenub mulle, et ma ei ole üksi. Tahan midagi teravat vastata, et vabaneda tüütavast küsijast, pöördun selleks juba ümber, kui kohtan ta kaastundliku pilgu. Mul hakkab häbi mu viisakuseta oleku pärast ning tekib tung oma murest kellelegi rääkida, tung välja puistata hing võõrale inimesele. . .

Vaikides kuulas ta tähelepanelikult mu pihtimust.

Kui olin lõpetanud, ütles ta:

„Siis ongi just elu ilus, kui oled võidelnud millegi eest, siis alles tead, mis on tõeline elu!“ . . .

Sest õhtust peale saime me headeks sõpradeks. Lõpetasime ülikooli ning mulle anti advokaadipaberid kätte. Et advokaadiks saada, tuli tegelikult elus seda näidata ja tänane päev oligi mul täis õnnestumist.

Hommiku kuld.

*Sinikõrguses sädeleb päikese kuld;
puieladvule langeb ta alla.*

*Rohe-vaiba all voorede mustjas muld,
päästab looduse elu nüüd valla.*

*Kastetilkadest helgib ta rolekas pind,
sest udu on langenud maha.*

*Värskes hommikus siristab üksik vaid lind:
ta loodust ei paremat taha.*

*Sinilaotuses sädeleb päikese kuld
ja langeb ta rohule alla.*

*Päikese säras siis tuhkjastub muld
— ööniiskuse laseb kõik valla.*

E. KUKK,

Kirjandivõistlusel Gümnaasiumi-
grupis lohutusauhinna saanud
luuletuskogust „Kivine põld.“

Arno Laanes.

Hans Traks IV P — lohutusaubind.

Arno Laanes oli hää õppija ja oleks läinud häämeelega edasi keskkooli, kuid perekond Laanes'e majanduslik olukord ei lubanud seda: Arno vanemad olid vabrikutöölised ühes provintsi vabrikus. Ootamatult saabus aga linnast Arno onult järgmine kiri:

Armas vend!

Tean, et Arno on hää õppija ja sa koolitaksid teda edasi, kui võimalik oleks. Kuid mis oleks, kui saadaksid poisi linna minu juurde? Kui Arno pärast kooli mind äris aitaks, annaksin talle prii söögi ja korteri. Kirjuta peagi vastus.

Tevitates kõiki

P e e t e r.

Nii otsustatigi Arno keskkooli panna. Arno rõõm oli suur. Arno sooritas sisseastumiseksami väga hästi ja algas koolitöö.

Peale kooli pidi Arno aitama onu, kellel oli toiduainetekauplus. See oli küll võrdlemisi raske töö — tulla toime kooliülesannetega alles hilja õhtul, kuid hää õppijana sai Arno sest üle. Kevadeks oli Arno parim õpilane klassis. Arno vanemate rõõm oli suur.

Ruttu möödus suvi ja algas teine kooliaasta. Suur oli Arno isa üllatus, kui Arno tõi koju veerandaasta lõpul tunnistuse, millel seniste väga hääde asemel olid rahuldavad. Ka Arnos oli muutust märgata: senine rõõmsameelne, jutukas poiss oli muutunud kurvaks ja sõnakehvaks. Kui asi nii edasi läks, otsustas isa Arnolt aru pärida. Arno jõudis aga isast ette ja jõulupuu all küünalde rõõmsalt vilkudes ja jõulukellade helisedes pihtis Arno isale oma mure. „Isa, olen sulle sageli rääkinud

Olafist, sinu vabrikudirektori pojast. Nagu tead, oli Olaf, juba algkoolis laisk ja ulakas. Isa pani ka tema linna kooli ja muidugi ei õpinud Olaf seal. Et aga mitte koolist välja langeda, palus ta, et aitaksin teda koolitöös. Käisin paaril õhtul teda aitamas ja kohe läks asi paremini. Ühel päeval ütles ta aga mulle, et pean teda aitama iga-päev, kui ei, siis ütleb ta oma isale, et ta sind vallandaks. Teadsin, et Olaf on isa pailaps ja sellepärast pidin paratamatult teda hakkama pärast seda, kui olin oma töö äris lõpetanud, aitama. Sain koju alles hilja õhtul ja omad õppeülesanded jäid sageli tegemata. Nägin, et see enam nii ei või kesta ja ma ei läinud teda enam aitama. Järgmisel päeval ootas ta mind koolivärvavas ja ütles: „Loodan, et sa varsti siin koolis ei ole, millega su isa sind koolitabki, kui tal puudub teenistus ja raha!“ See on kõik. Need päevad olen oodanud hirmuga sinu vallandamist, kuid ime, et seda pole senini sündinud.“

Tükk aega istus isa vaikides. Ta sai Arnost täiesti aru. Siis ütles ta: „Ära muretse, Arno.“

Pääle pühi, kui isa tööle läks, tabas teda üllatus, vabrikuvärvavad olid kinni ja tööliste hulk oli värvava taga. Keegi ei teadnud, mis juhtunud oli. Viimaks avanesid värvavad, kuid kõik tööliselised kutsuti suurde tülja laoruumi. Varsti tuli sinna kontorijuhataja ja teatas: „Mulle on tehtud ülesandeks teile teatada, et vabrikus on ilmsiks tulnud suurem rahakõrvaldamine direktori ja kassapidaja poolt. Selle tagajärjel langevad nad mõlemad muidugi kohtu alla, kuna vabrikul on tänasest peale uus direktor. Täna tööd ei ole, võite kõik koju min-

na peale Jaan Laanes'e, keda palun direktori juurde minna." Arno isa läks kartuses, et teda ootab vallandamine. Direktor oli lühike, sõbraliku näoga mees, palus Arno isa istuda ja algas: „Nagu kuulsin, olete kauemat aega siin kohusetruult teeninud. Meil on vabanenud osakonnajuhataja koht, ja et pean Teid

sellele kohale sobivaks, nimetan teid meie osakonna juhatajaks.“ Raske oli Jaan Laanesel oma kõrvu uskuda, kuid õige see oli.

Teisel päeval läks Arno rõõmsalt kooli tagasi. Nüüd — teadis ta — on rasked ajad läbi ja läheb kõik hästi.

Kivine põld.

*Põld kivine — mu vaeva täis!
Kuid siiski ader vakku säet.
Mu maa veel pole sööti jäet,
kui terav sahk tast üle käib.*

*Lööb teras vastu kive tuld
ning laulab sahk: „Põld kivine!“
Maa koordub, liivaprügine,
kuid mulle on ta puhak kuld!*

*Umbrohi orasega käib :
on ühe käsi teise pihku maef',
sest põld on ikka kive täis.*

*Kivine, liivaprügine —
— põld, see on su kosutav muld,
ja unelaul: „Põld kivine!“*

E. KUKK,

Kirjandivõistlusel Gümnaasiumi-
grupis lohutusaühinna saanud
luuletuskogust „Kivine põld.“

Unistus.

Kogu päeva puhub leebe lõunatuul. Meri on avar ja lakkamatu oma kohinas. Üha uus meri kerkib mu ees. Kui vahel ilmubki pilv ja näib tõmbavat piiri ette, siis tõusevad lained kõrgemale, nagu tahtes taevast harrata valgete loorkättega, ja põgenevad taas igaveses rännakuihas. Kulgen sillale ja vahin vett. Ainult vaatan ja vaatan sinna alla merepõhja, ja kalad jöllitavad mulle otsa nagu vastikule, võorast, mõistmatust maa-

ilmast kukkunud jättele. Minu soovid, minu kannatused — neid katavad mere rõhuvad, smaragdrohelised vood.

Lõunatuul puhub...

Ja nüüd vajub päike merre. Tahtmatult pöördun. Suurena, teemantkollasena seisab täiskuu idataevas. Siis vaatan läände. Päike on kadunud. Kõik unelmavärvid õitsevad taevid, minu kannatused — neid kaline, punane ja ülal läbipaistev, hele

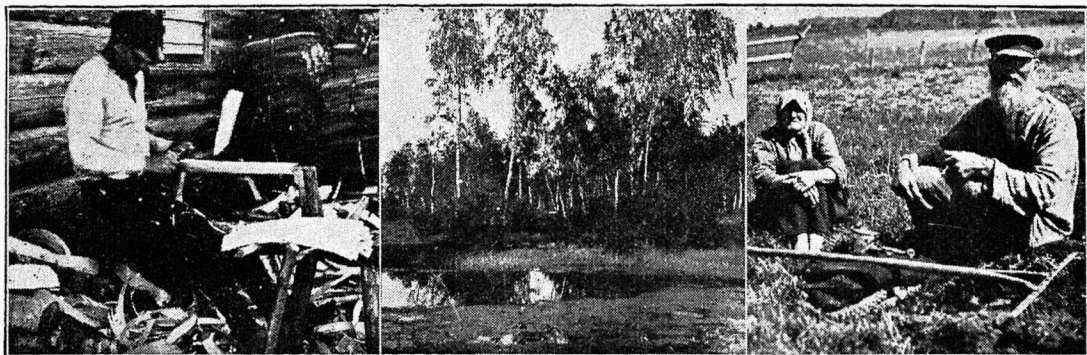
sina, mille tagant hoovab armastust ja elu kõige elava vastu.

Äkki tajun enda kõrval inimolen-dit. Ma ei näe teda, sest ma vahin läände, vahin maali, mille on taevale heitnud loojunud päike. Ma tean, see inimene mu kõrval on tütarlaps. Ehk on tal kitsas näoke, taevavärvide vastuhelgis kaunis ja seletatud kui unel-mas. Lõunatuul mähib kleidi ta puu-sade ümber, nii et tema kogu näib raiutuna kivist. Ma unistan enda kõr-val seisvast inimesest. Me oleme üksi.

Olen õnnelik tolle üksildase olendi kõrval. Ma ei vaata ta poole, ei kõ-neta teda. Kardan, ehk haihtuvad mu unelmad tollest üksildasest tütarlap-sest. Ehk ei ole ta niisugune, kui mina teda endale ette kujutan.

Nii möödub minuteid, aastapikkusi minuteid. Siis kuulen samme. Minu sulnis unistus kaob. Jään jällegi üksi. Punane viirg silmapiirilt on kadu-nud. Leebe lõunatuul embab ikka veel tervet loodust.

H a i d e L i l l a k a s.

Vasakul: pilpalõikaja Pala külas oma töö juures; keskel: harilik soolaukaga maastik Palal; paremal: Pala kütisetegijad peavad puhketundi.

Retk lõunasse.

Oma teisel matkapäeval võtsime suuna kodumaa kõrgeima tipu — Munamäe — poole. Kõigil, kes pol-nud enne Munamäel käinud, oli küsi-mus südamel, et missugune see Mu-namägi küll välja näeb. Juba pääle Võrut hakati küsima: „Kas juba jõuame pärale?“ — „Kas hakkab varsti paistma?“ Päralejõudnult olid aga mitmedki pettunud: oli kujutel-dud Munamäge palju kõrgemana. Mäe otsas ütlesid aga paljud: „Noh, sel Munamäel on küllalt kõrgust, et väsitada tema otsaronijad täiesti.“

See oli ka õige, sest kõik ülalolijad arvasid paremaks maha istuda ja pu-hata, kui et otsekohe asuda uuele ro-nimisele — vaatetorni.

Tunniajalise peatuse järele jätkä-sime sõitu Petseri poole. Olime kuul-nud paljugi sest linnast, ta kloostrist, süngeist käikudest, kuhu olid maetud pühakute laibad, olime kuulnud ka kurikuulsaist venelaste guljanjedest, kus nii mitmedki surma on saanud.

Vahemaa Munamäelt Petserini oli väga huvitav: ühest mäest üles, tei-sest alla, kurv vasakule, kurv pare-

male. Meil, s. o. sõitjaskonnal, ei juhtunud aga selle vintsutamise tagajärjel ühtki „õnnetust.“ Küll aga juhtus väikesi viperusi bussiga. Ühest kõrgemast künkast ülessõidul lõppes bussi jõud. Küll ponnistas ta, kuid asjatult. Pidime kõik maha tulema, et buss tühjalt üles saaks sõita. Teinekord jälle lõhkes kumm, kuid

need takistused ainult ülendasid meeleolu.

Petseri lähedal tihenes liikumine üha, kõik sõitsid või läksid jala kirikusse. Mida lähemale Petserile jõudsimise, seda enam langes kõigi meeleolu: Petserist pidi algama naasmine. Veel viis minutit sõitu, ja Petseri paistis . .

H. Siia k.

Kooli elust.

Karskusektsiooni huviõhtu.

5. veebruaril korraldas Humanitaarringi Karskusektsioon huviõhtu, mis oli mõeldud karskuskäädala tähistamiseks. Huviõhtul esines väliskõnelejana hr. Laidsoo Tartust. Kavas oli veel nii laulu kui ka muusikalisi ettekandeid ning teisigi sõnavõtte.

Leedu vabariigi aastapäev.

16. veebruaril üldkogunemisel tähistati Leedu vabariigi aastapäeva. Vastavasisulise referaadiga esines õpil. H. Kallip II G. Orkester kandis ette Leedu hünni ja üldkogunemine lõppes Eesti hünniga, mille järele siirduti õppeülesannete juurde.

Vabariigi aastapäevast.

23. veebruaril tähistati koolis riigi aastapäeva piduliku aktusega, mis koosnes kooli segakoori ja puhkpilliorkestri ettekandeist ja hr. J. Meeritsa kõnest, kes oma isiklikkude kogemuste ja muljete põhjal käsitles õppursõdurite osa Vabadussõjas. Samas pühitseti ka president K. Pätsi 65-dat sünnipäeva. Sel puhul kõneles õpilaskonna vanem Mihkel Saks. Aktuse lõppsõna ütles hr. direktor ja peale hünni siirduti kooliõuele ning sealt rongkäigus mälestussamba juurde, kuhu kõigi Rakvere koolide juuresolekul asetati pärg.

Koolitöö tulemusi.

Kolmanda veerandi lõpul teatas hr. direktor hommikul üldkogumisel edasijõudmise ja puudumiste suuruse selle veerandi kestel kogu kooli kohta. Nii selgus, et kooli kesk-

miseks hindeks oli 3,621. Noorema grupi parima klassi I G keskmine hinne oli 3,819 ja vanema grupi parima II G hinne 3,763. Kõige suurem õpilase keskmine oli 4,91 — J. Laulik I R — ja kõige väiksem 2,42. Õpilaste arv kel kõik hinded hääd või väga hääd, oli 20. Raskeimaks aineks osutus eesti keel 86 mitterahuldava hindega. Kooli puudumiste keskmine oli 6 õppepäeva õpilase kohta. Kõige vähem oli puudunud IV G — iga õpilane keskmiselt 22,27 õppetundi.

11. märtsil peeti viimane kahest traditsioonilisest pidust õppeaastal. Pidude eeskava moodustasid õpilaste muusika-, laulu-, tantsumu- ja võimlemisettekanded ning Vilistlaskogu poolt lavastatud A. Kitzbergi „Pila-Petri testament“. Pidude nagu kuuldu, õnnestus hästi. Rahvast oli palju.

Ungari rahvuspüha.

15. märtsi hommikul üldkogumisel — Ungari rahvuspühapäeval — refereeris õpil. L. Otto I G. Kooli orkester mängis Ungari hünni ja muusikasektsiooni naissekstett laulis ühe ungari laulu.

Vilmsi austamisaktus.

20. märtsil toimus aulas J. Vilmsi surmapäeva tähistamiseks aktus. Aktus avati kooli segakoori lauluettekannetega ja ülevaate J. Vilmsi elust, tööst ja tähtsusest meie poliitilises ajaloos andis õpil. B. Tumin I G.

Terviseõhtu.

23. märtsil toimus füüsikaklassis hr. J. Ermi algatatud ja II G korraldatud huvi-

õhtu tervisest. Sel huviohtul esineti rea referaatidega päris lihtsast igapäevaseist nähteist ja tarbeist, mis peaksid ka edaspidigi pakkuma huvi ja just oma elulähedusega kaasa tõmbama teisi klasse korraldama umbes samasuguseid õhtuid. Referaatidega esinesid õpilased: M. Saks „Rohkem tähelepanu tervisele“, O. Nurkse „Kohv“, A. Green „Valu“, A. Lepp „Nahk meie piirivalvur“ ja L. Kaik „Vitamiinid“.

Kunsti veerandtund.

24. märtsil üldkogunemisel pühenduti veerandtunniks kunstise. Õpil. A. Green kõneles kunstist, selle rakendamisest igapäevase elu kaunistamiseks ja oma kunstimeele arendamisest. Muide, sel päeval puudus koolist II G, kuma üks õpilasist haigestus sarkississe ja ruumide desinfitseerimise tõttu oli klassis „püha“.

Heino Kallip.

Bibliograafiat.

AARNE ANTTILA: „SISSEJUHATUS UUS-AJA KIRJANDUSE PEAVOOLUDESSE“

See A. Anttila teos, käsitledes uus-aj. kirjandusvoolude sünni- ja arengulugu, annab neist huvitava ja harilike kirjanduslugudega võrreldes hoopis erinevast seisukohast lähtuva ülevaate. Ta ei käsitlenud kirjandusvoolu erimaade järgi ega anna ülevaateid üksikute kirjandusvoolude suurkujudest, vaid tutvustab meid päris harilikena ja igapäevastena tundvate kirjandusliikude mõistetega. Kompositsiooni suhtes võib tunduda ebaproportsionaalsena see, et peatähelepanu on osutatud prantsuse kirjandusele, kuid seda on tehtud just selleks, et nii mitmedki voolud, kui nad pole sealt just oma alguse saanud, siis vähemalt on välja kujunenud ja oma lõpliku ilme omandanud seal. Rivaroli ütles XVIII saj.: „Pariis kujundab kindlaks Euroopa vankuvad mõtted“, peab paika nii hästi eelne nud kui ka järgnevate sajandite kohta.

Mis puutub teema käsitlemissuhtesse, siis on see elav ja hoogus (mis on tingitud vist küll selle teose tekkimisloost — autori poolt peetud loengud Yväsckylä suviülikoolis). Veidi häirivana mõjub võib olla igasuguste pisikirjanikkude, nende tsitaatide ja kirjanduslooste algallikate üliküllus. Kuid autori ülesanne ei olegi ju anda ülevaadet teatud kirjandusvoolu kõige kuulsamatest, kaaluvamatest ja esinduslikumatest kujudest, vaid just neist loendamatuist pisikujudest, ja as-

just, mis just annavadki teatud voolule ja kultuuriringile nende isepärase värvingu.

See teos, nagu autor ise on tähendanud, ei esitle kirjanduse suuri templeid, vaid talutab ainult nende ustele, teatab mõne pealkirja abil, mis on nende sees, ja juhib siis jälle edasi, väävalt värvale.

A. ASPEL: „VALIK PRANTSUSE ESSEID“.

Et mõista ühe rahva kultuuri, peab tundma mitte ainult tema silmapaistvaimaid, võimsaimaid, monumentaalsemaid kujusid, vaid just paljusid loendamatu pisinähtusi ja vaimse elu kõrvalalasi. Kultuur, see on nagu templisammaskäik, kus kandvama osa moodustavad küll sambad ise, ent just karniisid ja nikerdised on need, mis annavad fallet teatud stiilipehmuse ja põhilaadi. Euroopa elavaist kultuuridest maksab see eriti Prantsusmaa kohta. Selle kultuuritsentrumi vaimsele kiirgusele annab erilise heleduse ja soojuse just see killutav line kirjandusliik — esse. See on vormilt vaba, kuid tihendatud ja omaette rahuldav küsimuse arutelu. Mitte kuivaloomuline filosoofiline traktaat, vaid lühivormiline, individuaalse elamusliku mõtte avalduse pärisliik.

Käesolev A. Aspeli koostatud kogu käsitleb esseid alates nende looja Montaigne'iga, selle kogemusfilosoofide ja

skeptikute isaga, ja lõpetades France'i sädeleva ironiaga.

Kõigi nende esseede ideekäsitusis võib esitleda kahte põhiliselt erinevat suunda, mida aga ühendab nende ühine intellektuaalne põhitoon.

Esimesele on omane muigav skepsis, kogemusmoraal, mille klassiliseks esindajaks tuleb lugeda Montaigne'i, teisele aga katoliiklik ideestik oma pärispatu õpetusega ja pessimismiga inimolemuse suhtes. Selle suuna ilmekamaks esindajaks on Pascal, kes Montaigne'i epikureilisele õnnefilosoofiale seab vastu oma askeetliku puhtusideaali. Edasi La Rochefoucauld oma napolisõnaliste pessimistliku põhilaadiga maksimumidega. Talle on inimene enne kõike mängukanniks kirgedes käes, mis keerlevad ta enesemaksmapanekutungi ümber: „nii kaovad kõik voorused kasupüüdu nagu jõed merre.“ Siis sirgjooneline klassitsistlike doktriinide looja Boileau ja La Bruyère, kelle stiilitihead karakterpildid moodustavad inimlikkude pahede galerii. Järgmisena Pascal'i vaimusugulane Vauvenargues, kes eraldub esimesest aga suurema kiindumusega siinsesse ellu, toetumata väljaspool inimest asuvaile printsiipidele. Siis poleemilist laadi esseistika meister Voltaire, kelle ajalikked arutlusi kuldab mõttesädalus ja vaimunõtkus. Edasi Buffon, luues oma suurejoonelise sõnastuse ja üleva stiiliga tõelise hümni looduskõiksusele, ja d'Alembert, keda Voltairiga lähendas nende ühine teravalt ratsionalistlik vaimulaad ja irooniline temperament. Järgmisena esineb Rousseau, kes moodustab pea ainukese erandi intellektuaalse põhitooniga prantsuse esseistikas, kuna tema raskepärasem temperament toetub vaid tunnetele, südamele. Ka Rousseau' õpilane Robespierre pöördub enne kõike kuulajate mõistuse

poole, mõjudes formulatsiooni täpsuse, arutluse selguse ja argumentatsiooni paindumatu loogilisusega. Siis Maistre, kes läks ajalukku katoliikliku reaktiooni kõige suleosavama esindajana, ja Michelet, romantilise perioodi demokraatliku voolu esindaja, keda kannab tuline isamaa-armastus ja üllas usk inimeskonna progressi. Edasi Baudelaire — see traditsioonide trotsija, kelle lüürikas on eos kogu hilisem sümboolism, ent oma esseedes juurdleb inimese põhilise rikutuse ja pärispatu üle, kes ütleb: „Ormudz ja Arhiman, olete sama.“ Siis tõefilosoof Sainte-Beuve, kes ütleb: „Tõde, tõde üksi; ja saagu siis ilu ja hea iseendaga hakkama!“ paelub oma eruditsiooniavaruse ja probleemi suurejoonelise käsitlusvõimega. Lõpuks veel inimõistuse ülistaja Renan ja tema maailmavaate kaaslane Taine, kes analüüsib inimelu avaldusi nagu loodusteadlased looduse ja loomade eluavaldusi, ja neist kõigist suurepäraseim France, skeptilise muige ja epikureilise elurõõmu traditsioonide julge avardaja. Paelub oma kristalse stiili, rõõmsalt haarava elevuse ja sädeleva ironiaga, läbi mille aga kiirgab suur sümpaafia inimese vastu.

See nimede galerii moodustab ülevaate käesoleva valimiku piirides esitatud esseedest, nende ideedeavaldusist ja elufilosoofiaist, mis on annud selle Euroopa suurele kultuuritsentrumile tema põhivärvingu.

Ärgem imetlegem ainult suurt ja monumentaalset, vaid otsigem ilu ja sädelust ka selle mosaigi väikesimaist kividest! Imetlegem neid rangeid, katolitsismi ülistavaid või epikuurilisi elufilosoofiaid, mida kuldab ühe vana ja rikka kultuuri sisemine kiirgus ja mõistev elutarkus.

LEIDA RABADIK.

Rahvanalja.

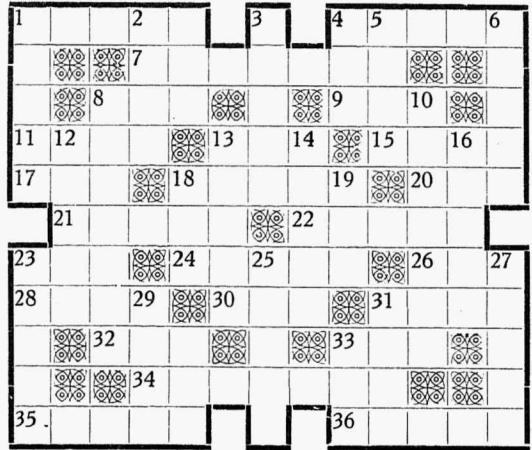
Kümme keelt.

Hiidlane läinud sügisel suurelt maalt koju. Klitnud ise teistele: „Oh neid suuremaa mehi! On seal aga tarku, et annab

kohe mõelda. Ma nägin üht niisugust meest, kellel oli kümme keelt suus!“ — „Kümme keelt suus? Ega seal küll siis enam leivale ruumi ole!“ õhanud teised.

RISTSÕNU.

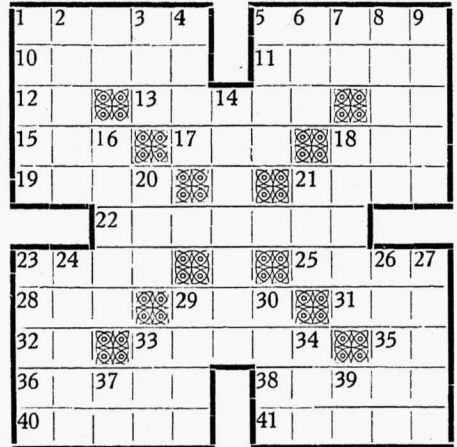
Põikread: 1. merimees; 4. ette-tähendus; 7. tõsiasi kinnitama; 8. kindlustusselts Eestis; 9. äsjasurnud eesti helllooja; 11. vald Virumaal; 15. läbilõikav, terav (hääli); 17. liha liik; 18. koger; 20. tuulepuhang; 21. rünnak; 22. kõverus, keerd; 23. perekonnaliige; 24. muhamedi usk; 26. nõu; 28. S. Lagerlöfi teose peategelase eesnimi; 30. sama, mis 20. põiki; 31. naisnimi; 32. uhtumine; 33. raadiotööstus Eestis; 34. kahtlust äratav; 35. ronimisabinõu; 36. „heaks tegema“ inglise keeles.

Püstread: 1. laialt levinud ajakiri Eestis; 2. muistne inimene Lõuna-Ameerikas; 3. malend; 4. üks vanemaist; 5. lind; 6. põõsastaim; 8. analüüs; 10. rahvusvahelise kuulsusega eesti kunstnik; 12. mõis Tartu lähedal; 13. endisi Saksa osariike;

14. peaosa; 16. „mida siis“ rahvapäraselt; 18. sadama osa; 19. inglispärane meesnimi; 23. sabaluu; 25. „maks“ (maks) inglise keeles; 27. vähenõudlik; 29. „king“ inglise keeles; 31. hiiu tee vabastamiseks; 33. purje-rõhtpuu.

Põikread: 1. võithusväli; 5. kunsti kaitsejumalanna; 10. pidulik õhtusöök; 11. kallis; 12. akusatiiv lühendatult; 13. N.-Vene poliitik; 15. kuu; 17. küsimus; 18. käänne sõnast „madu“; 19. riik Euroopas; 21. ülevatundeline luuletis; 22. keemiliselt jagamatud osakesed; 23. mehe nimi; 25. elektrilamp; 28. kalapüügiriist; 29. avar, ruumikas; 31. nimi piiblist; 32. noot; 33. järv Soomes; 35. hiiu; 36. maakaartide kogu; 38. ikka; 40. puukild; 41. noor inimene.

Püstread: 1. eesti liitrik; 2. jõukas; 3. ees; 4. maanina; 5. vili; 6. anum põletatud laiba tuha säilitamiseks; 7. saksa-keelne prepositsioon; 8. mereteede koondukiskoht; 9. tuntud ajaloolane; 14. Vene valitseja; 16. peremees; 18. tekib jooksmisel; 21. lõnamaine tiitel; 23. taim; 24. naisinglise keeles; 16. põllutööriist; 18. põlluks

se nimi; 26. lehe osa; 27. lapsik; 29. koo-34. ese sepikojast; 37. noot; 39. ladinakeelne prepositsioon.

Ilmub vajaduse korral. Toimetuse aadr. Rakvere, Vabaduse 13.

Vastutav toimetaja: J. Meerits. — Keeleline korrektor: H. Jõulma. — Tegevtoimetaja: R. Kello, Toimetus: A. Vendsalu, P. Tambek, H. Kallip. — Talitus: A. Sepp, B. Tamm, A. Teetlaus.

„Ühistrükikoda Rakveres“ trükk 6. mail 1939. a.

Kirjutusmaterjali- ja tapeedikauplus

„KULTUUR“

Rakveres, Lai 18. Telef. 3-68

Rikkalikus valikus

SPORDITARBEID

leiate

K/M „VIRU-SPORDIST“

ÕPILASED!

Oma kooli lõpupildid ja enda pildistatud ülesvõtted
laske valmistada

Meisterfotograaf **H. Olveti ateljees,** Lai tän. nr. 17.